

Pål Ketil Botvar

”Døvekirken er en del av min identitet”

En undersøkelse av kirkelig trosopplæring relatert til døve og hørselshemmede

Innhold

1. BAKGRUNN	4
Kirkelig tilbud til døve og hørselshemmede	4
Hvor mange døve og hørselshemmede?	6
2. PROBLEMSTILLING, FREMGANGSMÅTE OG MATERIALE	7
Problemstilling	7
Datamateriale	8
Fremgangsmåte	11
3. SVARGIVERNES SOSIALE BAKGRUNN	13
Bosted	13
Utdanning	15
Kjønn- og aldersfordeling	16
Døvhets- og tegnspråk	17
Kirkegang	19
4. INTERESSE FOR TILBUD OG ØNSKE OM FORBEDRING	20
Konfirmasjon	22
Konfirmasjonsopplegg	24
Andre kirkelige tilbud	25
5. HVOR TRYKKER SKOEN OG HVOR BØR DEN UTVIDES?	27
6. HVORDAN FÅR EN KJENNSKAP TIL TILBUDET?	36
7. AVSLUTNING	39
LITTERATUR	42
Appendiks 1- følgebrev	43
Appendiks 2- Spørreskjema med svarfordeling (%)	45

Forord

Denne rapporten er resultat av et prosjekt Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO) har gjennomført for Døveprostiet i Den norske kirke. Rapporten tar for seg hvordan foreldre med døve/hørselshemmede barn og døve/hørselshemmede ungdommer ser på kirkelige tilbud og tiltak. Forskningsleder Hans Stifoss-Hanssen og forsker Ulla Schmidt fra KIFO bidro i en tidlig fase til å utvikle en prosjektskisse. Døveprost Terje J. Johnsen, prostikateket Gunn Heidi Dybdahl og kateket Øyvind Aspen har utgjort en fast ressursgruppe for prosjektet.

Innenfor rammen av prosjektet har det vært samlet inn et betydelig datamateriale – både av kvantitativ og kvalitativ art. Flere institusjoner og personer har vært behjelpelige når det gjelder å få samlet inn og tilrettelagt data. Forsker Ida Marie Høeg (KIFO) og kateket Øyvind Aspen har nedlagt et betydelig arbeid når det gjelder å planlegge og gjennomføre intervjuer med foreldre og ungdommer. Når det gjelder det kvantitative materialet har både Døvekirken, kompetansesentre innenfor Statlig spesialpedagogisk støttesystem (Statped), Norges Døveforbund (NDF), samt lokale foreldreforeninger for foreldre med døve og hørselshemmede barn vært med på å sende ut spørreskjemaer. En stor takk til alle som har bidratt underveis i prosjektet!

Oslo, 20. august 2008

Pål Ketil Botvar

1. Bakgrunn

Denne rapporten er et innspill til Døveprostiets arbeid med utvikling av en egen plan for trosopplæring. Den gir en oversikt over målgruppens bruk av, erfaringer med og ønsker i forhold til Den norske kirkes, herunder døvemenighetenes, trosopplæringstilbud. Målet har vært å se nærmere på hvordan trosopplæring kan tilrettelegges faglig, kommunikativt, geografisk, materiellmessig, både i forhold til lederressurser og for foreldre og barn.

Opprinnelig ble prosjektet kalt ”Undersøkelse blant foreldre med døve barn vedrørende utforming av tilbud om trosopplæring”. Underveis har det blitt utvidet til også å omfatte døve ungdommers erfaringer med kirkelige tilbud. Undersøkelsen var i utgangspunktet tenkt som en kvantitativ spørreundersøkelse blant foreldre med døve barn, supplert av kvalitative intervjuer med utvalgte foreldre. Men både fordi det viste seg vanskelig å få tilgang til et stort utvalg av foreldre, og fordi en ønsket å få tak i døves egne erfaringer, ble undersøkelsen utvidet til også å omfatte døve og hørselshemmede ungdommer. Samtidig er antall kvalitative intervjuer redusert i forhold til den opprinnelige planen. Denne rapporten legger hovedvekt på å presentere, sammenlikne og drøfte resultater fra to kvantitative undersøkelser. Det kvalitative materialet blir fortrinnsvis brukt for å illustrere og supplere det kvantitative.

Kirkelig tilbud til døve og hørselshemmede

Det er i Norge lang tradisjon for et kirkelig tilbud rettet mot døve. I 1893 begynte pastor Conrad Svendsen å holde gudstjenester for døve. I 1894 kom den første døvekirken i Oslo (Kristiania). Fra 1895 ble stillingen som døveprest en fast heltidsstilling. Etter hvert ble det på større steder holdt gudstjenester og andakter for døve også utenom døveprestens besøk. Landet ble delt inn i egne døveprestdistrikter, og stillingen i Oslo fikk en overordnet funksjon. Det kirkelige arbeidet blant døve hadde i begynnelsen karakter av å være et frivillig, diakonalt arbeid på siden av Den norske Kirkes struktur. Etter hvert vokste det frem et behov for å innordne døvearbeidet i kirkens ordinære strukturer og gi døvemenighetene status som regulære menigheter. Foruten døvekirken i Oslo kom det etter hvert også til døvekirker i Bergen, Trondheim, Stavanger og til sist Tromsø. I 1998 ble døveprostitet skilt ut som et eget prosti innen Oslo Bispedømme. I tillegg til aktiviteten som foregår i de fem døvemenighetene

holdes det jevnlig integrerte gudstjenester og andre aktiviteter i hørende menigheter rundt om i landet i samarbeid med døvemenighetene.

I 2003 vedtok Stortinget at det skulle settes i gang en reform knyttet til trosopplæring. Reformen innebærer at staten gir en økonomisk overføring til alle tros- og livssynssamfunn, på bakgrunn av antall medlemmer. Dette skal gi dem mulighet til å utvikle et opplæringstilbud rettet mot barn og unge. For Den norske kirke har målsettingen vært å bygge opp et landsomfattende tilbud rettet mot alle døpte i alderen 0-18 år. Dette berører alle menigheter innenfor Dnk, også døvemenighetene. Etter at reformen ble vedtatt, har det vært satt i gang en rekke forsøksprosjekter rundt omkring i menighetene. Disse forsøkene representerer et erfaringsgrunnlag som skal brukes i den videre utviklingen av reformen.

Trosopplæringsreformen i Den norske kirke har følgende målsetting:

"Alle barn bør få tilbud om undervisning tilpasset deres forutsetninger og behov. For barn med fysiske eller psykiske funksjonshemminger kan det stilles spesielle krav til opplæringen. Det er et mål at alle barn, uansett funksjonsdyktighet, får del i menighetenes dåpsopplæringsprogram. Det må settes inn ekstra ressurser til denne undervisningen (Plan for dåpsopplæring, s. 20).

Hvordan en opprustning av trosopplæringen bør organiseres for døve og hørselshemmede barn og unge, og på hvilke tiltak og områder det bør satses, er underliggende spørsmål for denne rapporten.

I perioden med forsøksprosjekter innenfor Trosopplæringsreformen har det også vært gjennomført noen prosjekter innenfor døvemenighetene. Ett av disse prosjektene heter "Skattejakten", og er et 3-årig prosjekt som ble utviklet i Døves menighet Stavanger/Det Sør-Vestenfjelske distrikt i perioden 2005-2008. Skattejakten er et kreativt og visuelt bibelopplegg for barn i alderen 9-12 år, og har vært rettet mot døve og tunghørte barn i områdene rundt Stavanger og Kristiansand. Prosjektet viser at opplegget kan fungere bra, men at det er en utfordring å få samlet barn som bor spredt og går integrert i hjemmeskoler. I forlengelsen av prosjektet er det utarbeidet et ressurshfte og en DVD til bruk både i døve og hørende menigheter.

Et annet prosjekt er det 5-årige prosjektet om Etikk- kropp/sjel/selvforståelse i Døves menighet Trondheim/Det nordenfjeldske distrikt. Målgruppen er døve ungdommer i alderen 14-18 år. Hovedmålet med dette prosjektet er å finne ut hvordan døvekirken i Midt-Norge og Nord-Norge kan betjene barn og unge som blir boende på hjemmeplassen. (gjennom temakvelder og helgesamlinger, tegnspråkpoesi og delaktighet i gudstjenesten, utvikling av hjemmeside m.m). Prosjektet ser ut til å ha oppnådd noen av målene, men ikke alle. Det har blant annet vært tekniske utfordringer med etableringen av egen hjemmeside.

Det tredje prosjektet er Juniorleir for døve, som er et trosopplæringsprosjekt knyttet til NMS i Telemark, Vestfold og Buskerud krets og Det østenfjeldske distrikt/Døves menighet i Oslo. Målgruppen har vært døve og tunghørte barn i alderen 10-12 år. Hovedmålet med dette prosjektet har vært å gi:”.. tilbud om hjelp til livstolkning og livsmestring.” Det var NMS som hadde fått tildelt midlene til prosjektet, men prosjektet ble gjort i samarbeid med døvekirken i Oslo. Det ble gjennomført en juniorleir i den 3-årige prosjektperioden. Prosjektet oppnådde imidlertid liten respons. Dette kan ha sammenheng med at NMS som arrangør er nokså nytt for døve og få kjenner organisasjonen godt.

Hvor mange døve og hørselshemmede?

Statistisk sentralbyrå opererer med et grovt anslag på 4 % av befolkningen som enten er døve eller har betydelige hørselsproblemer. Andelen er dobbelt så høy blant pensjonister. Dersom vi tar utgangspunkt i at ca. 3 % av yngre mennesker har hørselsproblemer, vil det utgjøre anslagsvis 30.000 barn under 18 år og ca. 25.000 unge mellom 18 og 29 år. I henhold til Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag 1997 hadde 3,6 % av 20 og 30 åringene et betydelig hørselstap (minst 30 dB på minst tre frekvenser). Breivik (2007) anslår at 4000 mennesker pr i dag er tilnærmet døve. Omkring en promille av alle barn blir født døve.

Det er altså snakk om en begrenset gruppe av døve eller tilnærmet døve barn. Betydelig flere er hørselshemmet. Et vesentlig spørsmål i denne sammenheng er hvilken grad av hørselstap og hvilken kommunikasjonsform som benyttes. Skal en ta i bruk tegnspråk, tegn til tale eller talespråk? I dag har døve barn rett på opplæring i tegnspråk og tilpasset barnehage- og skoletilbud. Også foreldre har rett til kursing i tegnspråk. I Stortingsmelding 35 som legges frem høsten 2008 får tegnspråk status som offisielt språk i Norge.

Den siste tiden har media satt fokus på at døve som velger talespråk som førstespråk, mister støtten til tegnspråkopplæring. Barneombudet har også engasjert seg i disse barnas sak og reist spørsmål ved om ensidig satsing på talespråkopplæring på sikt vil gi barna gode nok kommunikasjonsmuligheter (Barneombudet 2008).

I dag får mange barn med betydelige hørselsproblemer opererert inn såkalt cochlea-implantat (CI). Dette gir dem en mulighet til å fange opp lyd og dermed lettere utvikle et talespråk. Selv med CI vil barna fortsatt ha hørselsproblemer og i praksis fungere som døve når apparatet er avslått, og som tunghørte når apparatet er på. Gjennom TV-programmer og avisoppslag er fokus blitt satt på problemer som møter de CI-opererte. Pedagogiske og medisinske fagfolk strides om hvorvidt hørselshemmede med CI bør læres opp i tegnspråk parallelt med talespråk, eller om det utelukkende skal satses på talespråk. Dette er ikke tema for denne rapporten. Vi skal konsentrere oss om hvordan målgruppen vurderer og forholder seg til et kirkelig tilbud. I en slik sammenheng kan det være relevant å trekke inn foreldrenes syn på det å ha et hørselshemmet barn. Noen foreldre legger til rette for at barnet skal ha kontakt med andre døve innenfor et tegnspråklig miljø. Andre ønsker at barnet skal integreres i hørende sammenhenger og ikke plasseres i en kategori for døve. En slik holdning kan medføre at foreldrene velger bort tegnspråkopplæring og blir skeptiske til å benytte seg av tilbud som er rettet mot døve. Denne typen holdninger hos foreldrene kan ha betydning for hvordan en stiller seg til de kirkelige tiltakene.

2. Problemstilling, fremgangsmåte og materiale

Problemstilling

I samarbeid med oppdragsgiver har vi formulert følgende overordnede problemstilling for prosjektet:

Hvordan bør, med utgangspunkt i synspunkter og erfaringer fra målgruppen, kirkelig trosopplæring utformes for døve/hørselshemmede – faglig, kommunikativt, geografisk, materiellmessig, i forhold til lederressurser og for foreldre og barn?

Hovedproblemstillingen er relativt kompleks. Det kan derfor være hensiktsmessig å avlede et sett av underproblemstillinger. Ved å analysere mer avgrensede og konkrete underproblemstillinger vil vi få et grunnlag for å summere opp funnene på en slik måte at det gir et dekkende svar på hovedproblemstillingen.

Underproblemstillinger som er utledet fra hovedproblemstillingen:

- *Hvor interessert er målgruppen i å benytte seg av kirkelige tilbud?*
- *I hvilken grad er en opptatt av å forbedre eksisterende tilbud?*
- *Hvilke tilbud og tiltak ønskes det mer av?*
- *Hva skal til for at tilbudet skal fungere godt for den enkelte?*
- *I hvilken grad har en kjennskap til det eksisterende tilbudet?*
- *Hvilke faktorer bidrar til å forklare interesse for og bruk av tilbudet?*

En del av problemstillingene har å gjøre med synspunkter på det kirkelige tilbudet. Denne typen holdninger er mest verdifulle hvis de samtidig bygger på kjennskap til og erfaring med tilbudet. Hvis holdningene ikke er basert på kjennskap og erfaring, kan de lett bli svingende og usikre. De som har benyttet seg av tilbudene, vil dessuten vite at en ikke kan satse på alle typer tilbud og tiltak på samme tid. Det kan ellers være fristende å ønske seg mer av alt, uten å reflektere over om dette er realistisk eller ikke.

Datamateriale

Rapporten bygger på data fra fire kilder:

- Spørreundersøkelse til foreldre med døve/hørselshemmede barn under 18 år
- Spørreundersøkelse til unge voksne døve/hørselshemmede mellom 18 og 29 år
- Intervjuer med foreldre til døve/hørselshemmede barn
- Intervjuer med unge døve/hørselshemmede

Det kvalitative materialet består av syv intervjuer - tre med foreldre til døve/hørselshemmede og fire med døve ungdommer. Foreldrintervjuene er foretatt av forsker Ida Marie Høeg ved KIFO, mens intervjuene med døve er utført av kateket Øyvind Aspen ved Døvekirken i Oslo. Høeg er hovedansvarlig for spørsmålene i intervjuguiden. Intervjuene gjør det mulig å gå dypere inn på noen sider ved døves kirkelige engasjement. Intervjuobjektene er plukket ut av Døvekirken medlemsregister på basis av en kriterieliste utarbeidet av KIFO.

Når det gjelder utvalget til den kvantitative undersøkelsen, støtte vi på flere utfordringer. Den største utfordringen har vært å få tilgang til adresselister. I utgangspunktet ønsket vi å få med familier som hadde kontakt med de statlige kompetansesentrene. Dette ville gi oss tilgang til kjernen av døve barn og unge og samtidig sikre et landsdekkende utvalg. Det viste seg imidlertid at sentrene bare hadde jevnlig kontakt med noen få hundre familier. Dessuten var ikke alle sentrene villige til å bistå med utsending av skjemaer. For å oppnå et utvalg som var stort nok til å behandles statistisk, ble vi nødt til å ta kontakt med noen foreninger for foreldre med døve og hørselshemmede barn. Til sist ble det sendt ut 260 spørreskjemaer via kompetansesentrene og 97 skjemaer via foreldreforeninger. Av disse kom 39 sendinger i retur på grunn av flytting eller fordi foreldrene ikke var medlem av Den norske kirke. Disse er det rimelig å se bort fra når vi beregner svarprosenten. Av 338 skjemaer ble 111 returnert i utfylt stand, noe som gir en svarandel på 33. Dette er ingen høy svarprosent. Men det var heller ikke uventet, med tanke på at skjemaet på samme tid tok opp to temaer som begge kan oppleves som nærgående og kontroversielle - døvhet og religion/kirke.

Vi oppnådde det samme antall svar (111) fra ungdomsutvalget. Nettoutvalget bestod dels av personer fra døvemenighetenes register og dels av unge medlemmer av Norges Døveforbund. Til sammen ble 199 skjemaer sendt ut via Døveforbundet og 238 via døvemenighetene. Også her kom en del skjemaer (46) i retur grunnet feil adresse eller ikke-medlemskap. Det eksisterer sannsynligvis også noe overlapping mellom medlemmer av Norges Døveforbund (NDF) og døvemenighetene. Anslagsvis er en tredel medlem begge steder. Dette bidrar noe til å forklare den lave svarprosenten. Av 391 gyldige skjemaer fikk vi tilbake 111, hvilket gir en svarandel på 29. Ser vi foreldre- og ungdomsutvalgene under ett, blir svarprosenten 31, noe som må betegnes som lavt. KIFO har bare konkret informasjon om deler av bruttoutvalget. De fleste skjemaene er sendt ut av andre instanser basert på deres egne registre (Kompetansesentre, NDF, foreldreforeninger). Mangelfull informasjon om bruttoutvalg (usikre adresser, ikke kjennskap til medlemskap i Dnk, samme person i to registre) gjør det mulig å argumentere for at den reelle svarprosenten trolig ligger et sted mellom 30 og 40 prosent. Uansett bidrar lav svarprosent til at det må tas visse forbehold med hensyn til materialets representativitet. En bør derfor først og fremst legge vekt på funn som fremstår som entydige og klare.

Like viktig som selve svarprosenten er spørsmålet om det endelige utvalget av svargivere er skjevt sammensatt i forhold til det opprinnelige utvalget. Dette er et tema vi i noen grad kan undersøke nærmere på bakgrunn av opplysninger om bruttoutvalget. For den delen av ungdomsutvalget som er sendt ut via døvemenighetene, har vi opplysninger om alder, kjønn og bosted. En sammenlikning av brutto- og nettoutvalg ut fra disse tre parametrene tyder ikke på systematiske skjevheter. Vi kan ikke dermed utelukke at nettoutvalget avviker fra bruttoutvalget når det gjelder andre forhold enn dem vi har undersøkt. Utvalgene kan være skjeve når det gjelder forhold knyttet til døvhet. Her tenker vi for eksempel på språk (tegn/tale), grad av hørselstap (døv/hørselshemmet), samt bruk av lydhjelpemidler (bl.a. cochlea-implantat). Et annet forhold som er relevant å diskutere i denne sammenheng, er kirkelig aktivitet. I og med at spørreskjemaet for en stor del handler om deltakelse i og syn på kirkelige tilbud, kan det hende at de kirkelig aktive er mer tilbøyelige til å besvare skjemaet enn dem som sjelden deltar. For å unngå at dette skulle bli resultatet, har vi forsøkt å gjøre spørreskjemaet interessant å fylle ut også for dem som til vanlig har lite kontakt med kirkelige miljøer. Ved å sammenlikne utvalgene våre (av foreldre og ungdom) med representative utvalg av Den norske kirkes medlemmer, kan en få et inntrykk av om dette er tilfelle eller ikke.

Tabell 2.1. Gudstjenestedeltakelse i løpet av 12 måneder, fire utvalg. Prosent.

	Foreldre- utvalget	Ungdoms- utvalget	Barnefamilier Folkekrk2000	Unge 18-30 Folkekrk2000
Vært i kirken i forb med dåp, bryllup, begravelse	75	80	77	64
Vært i kirken en vanlig søndag	21	19	29	10
Antall svar	111	111	317	355

På bakgrunn av tabell 2.1. ser det ikke ut til at vårt foreldreutvalg skiller seg ut fra andre barnefamilier, når det gjelder kirkebesøk. De døve og hørselshemmede ungdommene synes å være noe mer kirkeaktive enn ungdom ellers. Dersom vi imidlertid bare tar for oss deltakelse i vanlige hørende menigheter, blir tallet for ungdomsutvalget henholdsvis 73 og 9 prosent, altså noe i nærheten av det vi finner blant ungdom generelt. Tabellen viser at materialet vi har samlet inn likner den øvrige befolkningen når det gjelder kirkegang. Mange deltar i kirkelige

gudstjenester i tilknytning til overgangsrundene, mens det er et mindretall som går i kirken utenom ved disse anledningene. Når vi sammenholder dette med det vi tidligere har funnet ut om likheter mellom brutto- og nettoutvalget, tyder mye på at våre utvalg er rimelig representative for målgruppen.

Fremgangsmåte

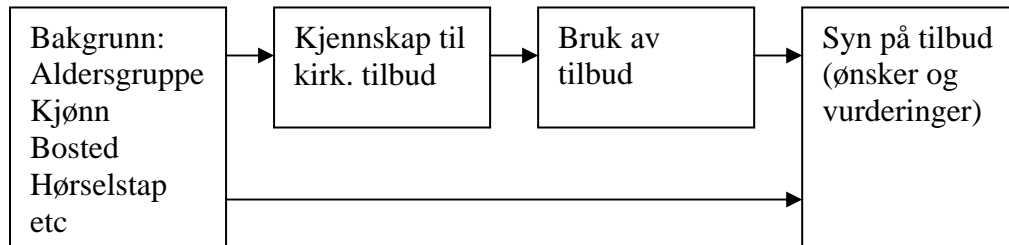
Problemstillingene vi har skissert tidligere, sammenfaller i stor grad med sentrale spørsmål i spørreskjemaet. Det er disse som står i sentrum for studien og utgjør dens avhengige variabler eller analysevariabler. I den empiriske analysen legger vi vekt på å få frem hovedtendensene i materialet. Vi vil særlig fokusere på de tre elementene kjennskap, erfaringer og holdninger. Med utgangspunkt i det samlede materialet ser vi nærmere på sammenhenger mellom disse faktorene. De øvrige variablene i materialet blir først og fremst interessante når de settes i relasjon til analysevariablene. De kan være med på å forklare variasjonen i de avhengige variablene. Variabler som kan forklare variasjon i analysevariablene kalles forklaringsvariabler eller uavhengige variabler. Slike variabler vil for eksempel være:

- *Aldersgrupper: Ungdom/foreldre/barn*
- *Menn/kvinner*
- *Bosatte i by/bosatte på landet*
- *Døve/tunghørte*
- *Tegnspråksbrukere/ikke-tegnspråksbrukere*

I analysen av det empiriske materialet vil vi gå nærmere inn på alle de fire elementene – sosial bakgrunn, kjennskap, erfaringer og holdninger.

Følgende skjema viser hvordan vi tenker oss forholdet mellom de ulike variablene i analysen.

Figur 2.1: *Analyseskjema*

Til venstre i skjemaet har vi plassert bakgrunnsfaktorene. Disse inkluderer kjønn, aldersgruppe, bosted osv. Sosial bakgrunn kan forklare hvordan en forholder seg til de andre variablene i analysen. For eksempel kan bosted ha betydning for om en kjenner til det døvekirkelige tilbud (som er best utbygd i storbyene). Bosted kan også være bestemmende for bruken av tilbudet og syn på hvordan det bør være. Tilsvarende sammenhenger kan tenkes for de andre bakgrunnsvariablene. I de fleste undersøkelser fremstår kvinner som mer kirkelig interessert enn menn. På samme måte antar vi at det finnes en forbindelse mellom de ”mellomliggende” variablene kjennskap til og bruk av tilbudet, på den ene siden, og vurderinger av tilbudet, på den andre. Vurderinger som er basert på informasjon og erfaring, vil vanligvis være mer rotfestet enn vurderinger som ikke er det.

I analysen av det kvantitative materialet legger vi vekt på å få frem hovedtendensene, men tar også for oss forskjeller mellom ulike undergrupper (knyttet til kjønn, alder etc). Det kvantitative materialet består av 222 spørreskjemaer fra foreldre (111) og ungdommer (111). En del av spørsmålene inngår i begge spørreskjemaene og kan behandles samlet. Dette gir oss mulighet til å ta i bruk ulike statistiske analyseteknikker, slik som faktoranalyse og korrelasjonsanalyse. I tillegg til å ta for oss variasjoner i materialet vil vi sammenlikne resultatene med en undersøkelse basert på representative utvalg av foreldre og ungdom. Slike sammenlikninger gjør det lettere å få frem målgruppens særskilte behov og ønsker. Dataene som beskriver Den norske kirkes medlemmer generelt, er hentet fra undersøkelsen Folkekirke 2000, som er gjennomført av Stiftelsen Kirkeforskning i samarbeid med Norsk Gallup Institutt (Høeg m.fl. 2000).

3. Svargivernes sosiale bakgrunn

Vi har innhentet svar fra to grupper som er berørt av temaet hørselstap og kirkelige tilbud. Det dreier seg om foreldre med døve og hørselshemmede barn, samt døve/hørselshemmede unge voksne som i større eller mindre grad har hatt kontakt med kirkens barne- og ungdomsarbeid - de fleste som brukere/deltakere, men noen også som ledere. De to gruppene har noe ulike interesser og erfaringer og er derfor ikke uten videre lett å sammenlikne. Blant foreldrene er det en god del usikkerhet i forhold til hva tilbudet går ut på, og hvordan det fungerer for barnet. Ungdommen har gjerne vært i kontakt med ulike tilbud gjennom oppveksten. De unges synspunkter vil dermed i større grad enn foreldrenes bygge på egne erfaringer. Svarene fra foreldrene kan imidlertid gi oss oss et innblikk i hvordan dagens trosopplæringstiltak fungerer for den aktuelle gruppen. Begge utvalgene bidrar altså med informasjon som er viktig når vi skal tegne et samlet bilde av målgruppens ønsker og behov.

Det er flere grunner til at det kan være nødvendig å se nærmere på hvordan utvalgene fordeler seg på sosiale bakgrunnsfaktorer, slik som bosted, utdanning og yrkesdeltakelse. For det første vil det være interessant å undersøke om utvalgene avviker fra befolkningen på disse områdene. Enkelte av disse faktorene kan tenkes å bli påvirket av at en selv eller ens nærmeste mangler hørsel. For det andre er denne typen variable interessante fordi de kan være opphav til holdningsmessige skillelinjer i materialet. Det kan for eksempel være slik at synet på kirkelige tilbud varierer med alder eller utdanningsnivå. Også holdningen til døvekirkelige tilbud kan være ulik i forskjellige sosiale grupper. I den grad sosiale bakgrunnsfaktorer bidrar til å skape motsetninger i materialet, tar vi det opp underveis.

Bosted

Av anonymitetshensyn har vi latt være å spørre om respondentenes bostedskommune. Vi har derimot spurt om bostedstype og landsdel. Det kan se ut til at hørselshemmede jevnt over bor noe mer sentralt enn befolkningen ellers. I den samlede befolkningen er det 22 prosent som er bosatt i det som kalles spredtbygd strøk (SSB-tall fra 2006). Den tilsvarende andelen er i foreldreutvalget 13 prosent og i ungdomsutvalget 19 prosent. Andelen som oppgir at de bor i en storby, er derimot størst i ungdomsutvalget, og omfatter nær halvparten av respondentene (48 prosent). I foreldreutvalget gjelder dette 35 prosent. Dette samsvarer med andelen av totalbefolkningen som bor i de 10 største byene (37 prosent). Vi har ikke oversikt over hvor

mange nordmenn mellom 18 og 29 år som bor i en storby, men tallet ligger utvilsomt høyere enn i den øvrige befolkningen. Dette har sammenheng med at utdannings- og yrkesmulighetene er størst i storbyene.

Tabell 3.1. Bosted - foreldreutvalget, ungdomsutvalget og befolkningen. Prosent.

	Foreldreutvalget	Ungdomsutvalget	Befolkningen (*)
Stor by	35	48	37
Mindre by/tettsted	46	39	31
Landsbygd	19	13	22
Total	100	100	100
N	109	108	4.6 mill.

* Tall fra Statistisk sentralbyrå

En kan anta at konsentrasjonen av målgruppen omkring våre fire største byer - Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim – i virkeligheten er noe sterkere enn det som fremkommer av tabellene 3.1 og 3.2. Det at døve har en tendens til å samle seg omkring de største byene, kan ha sammenheng med at tilbudene er bedre utbygd her. Det gjelder døvekirkelige tilbud, men også andre miljøer og aktiviteter for hørselshemmede, som tegnspråkopplæring, foreningsliv, idrett etc. Et annet moment som trekker i samme retning, er at tre av de fire pedagogiske sentrene med spesialkompetanse ligger i store byer - Skådalen kompetansesenter (Oslo), Statped Vest (Bergen) og Møller kompetansesenter (Trondheim). Det fjerde, Nedre Gausen kompetansesenter, ligger i Holmestrand i Vestfold. I tillegg har Statped Vest en egen avdeling i Stavanger. Når det gjelder landsdeler, har utvalgene våre en fordeling som ligger nær den vi finner i befolkningen i stort. Den eneste landsdelen som er klart underrepresentert i materialet, er Nord-Norge.

Tabell 3.2: Landsdel - foreldreutvalget, ungdomsutvalget og befolkningen. Prosent.

	Foreldreutvalget	Ungdomsutvalget	Befolkningen (SSB)
Østlandet	41	50	49
Agder	2	6	6
Vestlandet	42	31	26
Trøndelag	11	12	9
Nord-Norge	4	2	10
Total	100	101	100
N	109	107	4.6 mill

Utdanning

Også når det gjelder utdanning, skiller våre utvalg seg ut. Hele 47 % av foreldrene i undersøkelsen oppgir at de har utdanning fra høgskole eller universitet. Dette er en betydelig høyere andel enn det vi finner i befolkningen generelt (jfr. tabell 3.3). I henhold til tall fra Statistisk sentralbyrå er det pr. 2005 ca. en femtedel av befolkningen som har høyere utdanning. Andelen er høyest i aldersgruppen mellom 30 og 50 år. Blant foreldre med barn under 18 år, som inngår i Folkekirke 2000, er det 35 prosent som oppgir å ha høyere utdanning. Tallet i vår undersøkelse kan være noe ”oppblåst” i forhold til den faktiske situasjonen fordi høyt utdannede oftere svarer på spørreundersøkelser enn lavt utdannede. (Denne tendensen skulle i så fall også gjelde undersøkelsen Folkekirke 2000). Et annet moment som trekker i samme retning er at kvinner utgjør et flertall av dem som har svart. De siste årene har flere kvinner enn menn tatt en høyere utdanning. Begge disse forholdene gjør at gruppen høytutdannede trolig fremstår som noe større enn den faktisk er.

Tabell 3.3. Utdanningsnivå - foreldreutvalget, ungdomsutvalget og befolkningen. Prosent.

	Foreldreutvalget	Ungdomsutvalget	Befolkningen over 16 år (SSB)
Grunnskole	7	10	32
Videregående skole	46	69	44
Høyere utdanning	48	21	19
Total	101	100	100
N	107	109	4 mill.

Ungdomsutvalget scorer ikke like høyt på utdanningsvariabelen som foreldreutvalget. Dette er ikke overraskende, på bakgrunn av alder. I denne gruppen er det mange - omkring 40 prosent - som fortsatt står i en utdanningssituasjon. Likevel er det blant ungdommen 21 prosent som oppgir at de har gjennomført en utdanning på høgskole- eller universitetsnivå. Andelen synes å ligge omtrent 10 prosentpoeng lavere enn situasjonen for hørende ungdom (data fra Folkekirke 2000, ikke presentert her). Til tross for at det finnes tolkeordninger og hjelpemidler som gjør det mulig for døv ungdom å gjennomføre høyere utdanning, vil de fleste slite mer (og lenger) enn hørende for å nå et slikt mål.

Undersøkelsen viser samtidig at det bare er en liten andel (10 prosent) av ungdommene som ikke gjennomfører utdanning ut over grunnskolenivå. Andelen av dem over 18 år som bare har grunnskole, ligger i vårt materialet ikke høyere enn blant ungdom generelt. Dette forteller antakelig at det finnes tilrettelagte tilbud og muligheter for døve innenfor det offentlige utdanningssystemet, døveskolene inkludert. Slike tilbud bidrar til at de fleste gjennomfører videregående skole, og dermed oppnår studiekompetanse eller en profesjonsutdanning.

I tillegg til å ha et høyt utdanningsnivå, er foreldrene i vår undersøkelse i stor grad yrkesaktive. Hele 85 prosent oppgir at de har lønnet arbeid som hovedbeskjeftigelse. Tallet er høyt, ikke minst på bakgrunn av at flertallet av svargiverne har små barn. I ungdomsutvalget er det under halvparten (45 prosent) som oppgir at de har lønnet arbeid som hovedbeskjeftigelse. Det er få av ungdommene som ikke enten er i arbeid eller under utdanning. Anslagsvis dreier det seg om 9 prosent - som enten er trygdede, arbeidsledige eller hjemmeværende (hjemmearbeidende). Den lave andelen utenfor arbeidsmarkedet kan i noen grad ha sammenheng med tendensen til at personer med utdanning ofte er overrepresentert i spørreundersøkelser.

Kjønns- og aldersfordeling

Kjønnsmessig er det interessante forskjeller mellom utvalgene. I ungdomsutvalget er fordelingen av jenter og gutter noenlunde den samme, med en liten overvekt av gutter. Foreldreutvalget er derimot dominert av kvinner. Disse utgjør hele 87 prosent av svargiverne, mens bare 13 prosent er menn. Dette er et påfallende trekk som kan ha flere forklaringer. For det første kan det hende at kvinner i større grad enn menn står oppgitt som kontaktperson i de registre som er benyttet i undersøkelsen – først og fremst de statlige kompetansesentrene og

døveskolene. For det andre kan resultatet tolkes som tegn på at kvinner i større grad enn menn tar ansvar for oppfølgingen av det hørselshemmede barnet. En tredje, mer metodologisk forklaring, går ut på at foreldrene er skilt og at barnet bor sammen med mor. Selv om data ikke gir entydige svar på dette, tyder ikke undersøkelsen på at familiene i større grad enn andre er berørt av samlivsbrudd. I foreldreutvalget er antall voksne i husholdningene i gjennomsnitt oppgitt å være 1,9 personer. De aller fleste døve/hørselshemmede barna bor med andre ord sammen med to voksne. Gjennomsnittlig antall barn er oppgitt å være 2,2. Dette tyder på at de døve/hørselshemmede barna jevnt over vokser opp med søsken. Sannsynligvis er det en kombinasjon av de nevnte forholdene som ligger bak overrepresentasjonen av kvinnelige svarpersoner. I vår sammenheng er det et spørsmål om den skjeve kjønnsfordelingen har noe å si for resultatene. Dette kan vi få et inntrykk av ved å undersøke om det er systematiske forskjeller mellom hva kvinner og menn svarer.

Til sammen dekker utvalgene et betydelig aldersspenn. I foreldreutvalget befinner de fleste seg mellom 30 og 50 år (87 prosent). Den største gruppen døve/hørselshemmede barn finnes i aldersgruppen 6-12 år (60 prosent). Etter 12 års alderen står konfirmasjonstiden for døren. Denne opplever foreldre gjerne som noe den unge selv må ta stilling til. Ungdommen er på sin side ganske jevnt fordelt i spennet 18 til 30 år. Vi skal etter hvert se nærmere på hvordan foreldrene opplever at tilbudene fungerer for det døve/hørselshemmede barnet.

Døvhets og tegnspråk

I vår sammenheng er det naturlig å betrakte grad av hørselstap, samt valg av språk, som bakgrunnsfaktorer som kan ha betydning for hvordan en forholder seg til de øvrige spørsmålene i undersøkelsen.

De aller fleste foreldrene i utvalget har ikke selv hørselstap (88 prosent). Bare 1 % av foreldrene oppgir at de er døve, mens rundt 10 prosent har en viss grad av hørselshemming. Av barna er det ca. 30 prosent som oppgis å være døve, mens 45 prosent er ”sterkt hørselshemmet” og 24 prosent ”noe hørselshemmet”. En tredel av barna har gjennomgått en operasjon hvor de har fått lagt inn såkalt *cochlea-implantat* (CI). Denne operasjonen gir døve en mulighet til å oppfatte lyd og dermed et bedre utgangspunkt for å utvikle talespråk. I dag blir nesten alle barn som fødes døve, vurdert i forhold til en slik operasjon.

I foreldreutvalget er det ca. en tredel som oppgir at barnet har CI. Det er først og fremst de som er født døve, som gjennomfører en slik operasjon. Blant de tunghørte er andelen CI-opererte lav - 15 prosent. CI gjør lydoppfattelse mulig, men barnet vil fortsatt være hørselshemmet. For dem som fra før har noe hørsel, vil operasjon som oftest ha begrenset virkning. Dette gjenspeiles i vårt materiale, hvor det fremgår at bare en liten andel av de tunghørte har CI.

Operasjon har betydning for barnas bruk av tegnspråk. Et flertall (61 prosent) av de *døve barna* i utvalget har tegnspråk som førstespråk. Blant de døve som har gjennomgått operasjon, er det imidlertid et mindretall som har tegnspråk som førstespråk. CI-operasjon fører altså til at barna i mindre grad benytter seg av tegnspråk. Dermed vil de komme til å beherske tegnspråk dårligere enn barn som har det som førstespråk. De siste 10 årene har det vært en rivende utvikling når det gjelder bruk av CI. Barna som inngår i vår undersøkelse er i gjennomsnitt ca. 10 år gamle. Dette er muligens en av forklaringene på at utvalget ikke inneholder en større gruppeandel med CI.

Blant foreldrene er det 23 prosent som oppgir at de "kan tegnspråk godt", mens ytterligere 35 prosent "kan en god del". Videre er det 22 prosent som "kan noe tegnspråk", mens de restende "ikke kan tegnspråk" (19 prosent). Av alle barna er det samlet sett ca. 30 prosent som har tegnspråk som førstespråk, 20 prosent benytter kombinasjonen "tegn og tale", mens 50 prosent primært bruker norsk talespråk.

Det viser seg å være en tydelig sammenheng mellom foreldres og barns bruk av tegnspråk. I tilfeller hvor barna primært benytter tegnspråk, behersker også de aller fleste av foreldrene dette - i større eller mindre grad. Der barna har "tegn og tale" som førstespråk er andelen foreldre som kan tegnspråk, fortsatt høy. Men i tilfeller hvor barna har norsk (talespråk) som førstespråk er det bare ca. en fjerdedel av foreldrene som behersker tegnspråk. De to forholdene følger hverandre. I de tilfeller der barnet har norsk som førstespråk, ser det ut til at relativt få foreldre lærer seg tegnspråk. Datamaterialet gir imidlertid bare en viss pekepinn om foreldrenes kompetanse i tegnspråk.

Det er en klar forskjell mellom foreldreutvalget og ungdomsutvalget når det gjelder bruk av tegnspråk. I ungdomsutvalget er andelen som har tegnspråk som førstespråk hele 62 prosent. Det er bare 13 prosent som i hovedsak benytter talespråk (norsk). De øvrige benytter en

blandingsvariant. På samme måte som tidligere finner vi også i ungdomsutvalget en sammenheng mellom bruk av CI og språk. Blant dem som har gjennomgått operasjon, er det under halvparten som har tegnspråk som førstespråk. Dataene tyder på at det har skjedd en betydelig endring i løpet av de siste 10-15 årene etter at CI-operasjon ble tatt i bruk. I vår sammenheng er det relevant å undersøke hvordan bruk av tegnspråk slår ut i forhold til hva slags kirkelig tilbud og tiltak en ønsker seg. Det at en god del foreldre med hørselshemmede barn primært satser på talespråk, aktualiserer spørsmålet om foreldrene vil at barnet skal få et kirkelig tilbud innenfor en hørende sammenheng, eller om de heller vil at det skal bygges opp et døvekirkelige tilbud basert på tegnspråk.

Kirkegang

Kirkelig deltakelse kan i noen tilfeller ses på som en uavhengig variabel på linje med de øvrige – som kan forklare ulike syn på det kirkelige tilbudet. I andre tilfeller er det rimelig å betrakte kirkegang som en avhengig variabel som påvirkes av faktorer som kjønn, alder, bosted osv. (jfr. figur 2.1).

Vi har tidligere – i *tabell 2.1.* - sett at utvalgene våre *ikke skiller seg særlig fra den øvrige befolkningen* når det gjelder kirkegang. Hele 85 prosent av foreldrene og 90 prosent av ungdommene oppgir at de har deltatt på et kirkelig arrangement i løpet av det siste året - når vi tar hensyn til alle typer gudstjenester og møter i kirkelig regi. Den mest utbredte aktiviteten er knyttet til kirkelige handlinger som dåp, konfirmasjon, bryllup og begravelse, slik tilfellet også er i den øvrige befolkningen. En klart lavere andel har vært i kirken i andre sammenhenger enn overgangsritualene – henholdsvis 60 prosent av foreldrene og 40 prosent av ungdommene. Heller ikke disse tallene avviker stort fra det vi finner i befolkningen generelt (jfr. analyse av data fra Folkekirke 2000, ikke gjengitt her).

Når vi går nærmere inn i materialet, finner vi imidlertid en tydelig forskjell mellom foreldrenes og ungdommenes deltakelsesmønster. Blant ungdommene er det, når vi ser bort fra familieritualene, noen flere som deltar i døvemenigheter (28 prosent) enn i hørende menigheter (22 prosent), mens tendensen er den motsatte i foreldregruppa (henholdsvis 26 prosent og 46 prosent). På bakgrunn av data om den kirkelige deltakelsen kan en betrakte materialet som tredelt: 1) De som deltar i lokale hørende menigheter, 2) De som deltar i døvemenigheter og 3) De som deltar begge steder.

Tabell 3.4: *Deltakelse i ulike menighetstyper siste år utenom ved dåp, konfirmasjon, bryllup, begravelse. Prosent.*

	Foreldreutvalget	Ungdomsutvalget
Deltatt hørende menighet	33	11
Deltatt døvemenighet	13	17
Deltatt begge steder	13	11
Total	59	39
Antall	106	109

Forskjellen mellom de to gruppene henger sammen med at foreldrene i de fleste tilfeller er hørende, mens ungdommene er døve eller tunghørte. Barnas deltakelsesmønster er ikke nødvendigvis sammenfallende med foreldrenes. Barn i skolealder vil kunne delta i aktiviteter uten at foreldrene er til stede. Likevel viser undersøkelsen at barna oftere deltar i hørende menigheter enn i døvemenigheter (jfr. tabell 4.3). Når vi betrakter materialet under ett, kan det se ut til at barna etter hvert som de blir ungdommer, orienterer seg mer i retning av døvemenigheter, hvor kommunikasjonen stort sett foregår på tegnspråk. Så lenge aktiviteten i hovedsak er basert på lek kan tilbud gitt i hørende sammenheng fungere, men så snart kommunikasjon blir viktig for deltagelsen, vil de døve barna lett falle utenfor.

4. Interesse for tilbud og ønske om forbedring

Det er flere spørsmål i skjemaet som omhandler kirkelige tilbud og tiltak. Noen dreier seg om Den norske kirke generelt, mens andre fokuserer på tiltak særlig tilrettelagt for døve. Vi starter denne delen med å ta for oss noen spørsmål som er nært knyttet til problemstillingene formulert i del 2.

Den første problemstillingen var: Hvor interessert er målgruppen i å benytte seg av de kirkelige tilbudene? Dette kan belyses ved å se nærmere på noen utvalgte spørsmål fra spørreskjemaet. Vi spurte her om det ville være aktuelt å delta på et kirkelig tilbud som kunne egne seg for døve og hørselshemmede. Foreldrene ble spurt om det ville være aktuelt å sende barnet på et slikt tilbud. Spørsmålet kan betraktes som et grovt mål på hvor mange i målgruppen som er interessert i å delta på en kirkelig aktivitet. Bare tre prosent av foreldrene oppgir at det er uaktuelt å sende barnet på et slikt tilbud. Blant ungdommene er antallet som

opplever det som uaktuelt høyere – 22 prosent. Ingen av de sosiale bakgrunnsvariablene gir utslag. Det er med andre ord ikke noen bestemt gruppe blant ungdommene som *ikke* kan tenke seg å delta på en kirkelig aktivitet.

I skjemaet til foreldrene inngår et spørsmål som på en mer direkte måte fanger opp interessen for kirkelige tilbud. På spørsmål om de ”ønsker at barnet skal delta på kirkelige aktiviteter”, er det 29 prosent som svarer ”ja, absolutt”, mens 49 prosent svarer ”ja, antakelig”. Det er altså et klart flertall blant foreldrene som viser interesse for kirkelige barnetiltak (når vi slår kategoriene sammen). Andelen foreldre som ønsker at barnet skal delta på en kirkelig aktivitet, synes å være høyere enn det vi finner i undersøkelsen Folkekirke 2000. Her er det 56 prosent av barnefamiliene som oppgir at de ønsker at barnet skal delta i en kirkelig aktivitet. Denne undersøkelsen er riktignok gjennomført før de siste års satsing på trosoplærings tiltak. I vår undersøkelse viser det seg at foreldre som selv er tegnspråkkyndige og de som har deltatt i en døvemøte siste år, er mest positive til å sende barnet på en kirkelig aktivitet. For øvrig gir ikke bakgrunnsvariablene utslag i analysen.

Vi kan, på bakgrunn av analysen ovenfor, slå fast at det er liten skepsis i målgruppen mot de kirkelige tilbudene. Blant foreldrene er det mer enn tre firedeler som eksplisitt gir uttrykk for en positiv holdning til det å sende eget barn på en kirkelig aktivitet som barnet kan ha utbytte av.

Den andre problemstillingen dreier seg om hvor interessert en er i å forbedre det eksisterende kirkelige tilbudet for døve og hørselshemmede barn. I skjemaet ble følgende spørsmål stilt: ”Bør etter din mening døve/hørselshemmede barn og unge få et bedre tilrettelagt kirkelig tilbud enn de får i dag?”

Et flertall både blant foreldrene og ungdommene mener at døve og hørselshemmede bør få et bedre tilbud enn det som finnes i dag. Dette kommer frem når vi slår sammen dem som mener tilbudet bør bli ”mye” og ”noe” bedre (jfr tabell 4.1). I begge utvalgene er det svært få som mener at det ikke er viktig å utvikle et bedre kirkelig tilbud for denne gruppen. Ungdommene synes å være noe mindre opptatt av dette enn foreldreutvalget. Det kan ha sammenheng med at de befinner seg i en livsfase hvor det er lite aktuelt å benytte tilbud som primært er rettet mot dem under 18 år. En ganske stor andel oppgir at de ikke har noen mening om temaet.

Dette kan skyldes at de ikke har oversikt over hva som finnes av tilbud og heller ikke har benyttet seg av dem.

Tabell 4.1. Ønske om å utvikle et bedre kirkelig tilbud for døve barn og unge. Prosent.

	Foreldreutvalget	Ungdomsutvalget
Bør bli mye bedre	30	24
Bør bli noe bedre	38	30
Bra nok	9	18
Tilbud ikke viktig	2	4
Ingen mening	22	23
Total	101	99
N	104	108

Svarene i tabell 4.1. kan tolkes på to måter. Dels kan de oppfattes som uttrykk for misnøye med hvordan dagens tilbud er utformet, men de kan også forstås som et ønske om at eksisterende tilbud gis oftere og blir tilgjengelig for flere. Ved å trekke inn andre spørsmål fra materialet kan vi lettere få tak i hvor tilfredse svargiverne er med dagens tilbud. Begge utvalg ble stilt spørsmål som mer entydig fanger opp tilfredshet med kirkens tilbud.

Konfirmasjon

En videreutvikling av konfirmasjonsopplegget inngår som et element i trosopplæringsreformen. Det kan derfor være aktuelt å se nærmere på hvordan ungdommene opplever møtet med kirken i forbindelse med konfirmasjonen. De aller fleste ungdommene i utvalget har confirmert seg kirkelig (93 prosent). Tre av fire ungdommer har fulgt konfirmasjonsundervisningen som tilbys av døvekirken. Dette kan innebære at de har benyttet seg av et desentralisert tilbud formidlet via døveprest eller døvekateket til distriktene. Andelen som har hatt selve konfirmasjonsgudstjenesten i en døvekirke, er noe lavere (57 prosent). For en del oppleves det naturlig å confirmere seg sammen med skolekamerater i den lokale (hørende) kirken. Siden så mange har fulgt døvekirkens konfirmasjonsopplegg, vil synspunktene som kommer frem, i all hovedsak rette seg mot tilbudet her. I skjemaet stilte vi spørsmål om graden av tilfredshet i forhold til ulike sider ved konfirmasjonsopplegget,

spesifisert til fem forhold – undervisningen, fellesskapet, aktivitetene (leir, tur etc), gudstjenestene og materiellet (slik som konfirmantbok).

Tabell 4.2. Andel av kirkelig konfirmerte ungdommer som er ”svært fornøyd” eller ”fornøyd” med ulike sider ved konfirmasjonsopplegget. Prosent.

	Ungdomsutvalget
Undervisningen	67
Fellesskapet	84
Aktivitetene	83
Gudstjenestene	59
Materiellet	54

Et klart flertall av dem som har gjennomført kirkelig konfirmasjon, er fornøyd med alle de aktuelle elementene. Lavest andel fornøyd knytter seg til ”materiellet”. Vi kan gå ut fra at en god del ville ønsket at dette var bedre tilrettelagt med vekt på tegnspråk og visuelle virkemidler enn tilfellet er. Mest fornøyd er ungdommene med de sosiale sidene ved konfirmasjonsopplegget – fellesskapet og aktivitetene. Sett under ett er det 54 prosent som gir uttrykk for at de er fornøyd med alle de nevnte elementene.

Vi finner i materialet få klare sammenhenger mellom tilfredshet med konfirmasjonsopplegget og sosiale bakgrunnsfaktorer. Det er for eksempel ingen forskjell mellom hvordan gutter og jenter vurderer dette eller hvordan de som bor i by, betrakter tilbudet i forhold til dem som bor spedtbygd. Det siste er noe overraskende fordi det døvekirkelige tilbudet er best utbygd i de store byene. Samtidig gis det et desentralisert tilbud ved døveprest eller døvekateket (gjerner relatert til døveskolene). En stor del av konfirmantopplegget er knyttet til en leir som unge fra hele landet får tilbud om å delta på.

De bakgrunnsvariablene som tydeligst gir utslag, knytter seg til grad av hørselshemming (døv/tunghørt), samt kirkelig deltakelse (aktiv/passiv). Det er en viss tendens til at de døve er noe mer fornøyd med tilbudet enn de tunghørte. De som det siste året har deltatt i kirkelige aktiviteter utenom ritualer som dåp, konfirmasjon, bryllup og begravelse, uttrykker samtidig større grad av tilfredshet med konfirmantopplegget enn dem som ikke har vært i kirken utenom ritualene. Dette kan tolkes som et uttrykk for at religiøsitet, målt som religiøs praksis,

spiller en rolle for vurderingen av tilbudet. Men også blant dem som har vært lite i kirken, er nær halvparten fornøyd med alle de nevnte sidene ved konfirmantopplegget.

Konfirmasjonsopplegg

Tilfredsheten med konfirmasjonsopplegget er også et gjennomgangstema i intervjuene. De unge synes det er interessant å treffe andre døve fra hele landet – på leirene. Særlig for døve som går på hørende skoler kan dette være en ny opplevelse. For å skape slike møtepunkter kreves imidlertid god koordinering med andre døvemenigheter og mye forberedelser. En døv gutt vi intervjuet forteller at konfirmasjonsleiren var mer interessant enn den vanlige undervisningen fordi det var snakk om gruppe-undervisning hvor flere møttes og en fikk treffe nye ansikter. På spørsmål om hva han hadde fått igjen for konfirmasjonstiden, svarte han:

”Jeg var konfirmant i døvekirken og fikk derfor møte mange som var i samme situasjon som meg. Og det var med på å gi meg et godt utbytte av konfirmasjonstiden. Da møter jeg kanskje døve fra Bergen, Stavanger, Trondheim og hele Norge. Ikke bare Oslo-folk hele tiden, men jeg får møte andre døve også. Jeg hadde også utbytte av å lære forskjellige ting. For eksempel lærte jeg disiplin, holdninger og litt om Jesus”.

Også de voksne som har hatt konfirmant, forteller at de er fornøyd med opplegget. En mor til en døv jente sier det slik:

”Døvekirkens tilbud til konfirmanter synes jeg har vært veldig bra. Jeg har vært positivt overrasket over det verdisynet de har videreformidlet. Jeg har ikke hatt følelsen av at det har vært en sånn påsmøring av religion, men rett og slett gode samtaler og rollespill, hvor det har kommet frem mye som er viktig for livet generelt. Det har ikke vært noen rett opp og ned gammeldgas religionsundervisning. De har taklet ungdommen på en positiv måte. Det jeg har snakket med datteren min om har vært veldig positivt. Jeg var jo litt nysgjerrig på hvordan dette ville være”.

I ungdomsutvalget er det en klar (signifikant) sammenheng mellom det å være fornøyd med konfirmasjonstilbudet og det å gi uttrykk for at det kirkelige tilbudet til døve generelt sett bør bli bedre. Dermed er det rimelig å betrakte svarene som uttrykk for et positivt ønske om at det kirkelige tilbudet videreutvikles slik at det kan nå bredere ut.

Andre kirkelige tilbud

En liknende tendens gjør seg gjeldende i foreldreutvalget. Vi spurte foreldrene om barnet har vært i kontakt med Den norske kirke i forbindelse med ulike typer barnetiltak, slik som juletreffest, familiegudstjeneste, skolegudstjeneste, årklasesamling, barneklubb, søndagsskole og barneleir. Hele 93 prosent av utvalget (barna) har deltatt på minst ett slikt kirkelig tilbud i løpet av det siste året. Barnehage- og skolegudstjenester er tiltakene som nevnes oftest. Familiegudstjeneste og juletreffest går også igjen. I utvalget er det 58 prosent som oppgir at barnet har deltatt på et kirkelig tilbud i lokal hørende kirke, mens 39 prosent har deltatt på et barnetilbud i regi av døvekirken. Det er relativt liten overlapping mellom disse to gruppene. Bare 15 prosent av barna har deltatt både på et tiltak i hørende kirke og i døvekirke.

På spørsmål om hvordan foreldrene opplever at tiltaket fungerte for barnet, svarer 49 prosent at det fungerte ”bra”, 36 prosent ”både og”, mens 14 prosent svarte ”mindre bra”. Det kan være ulike grunner til at tiltaket ikke fungerte bra – det kan ha med selve tiltaket å gjøre eller barnets interesse for det som skjer.

De sosiale bakgrunnsvariablene slår jevnt over lite ut i forhold til vurderingen av hvordan det kirkelige tiltaket fungerer. Verken utdanning eller bosted gir statistisk sikre utslag. Foreldrenes forhold til tegnspråk, samt egen kirkelig aktivitet, har derimot en viss betydning. Foreldre som behersker tegnspråk, opplever oftere enn andre at det kirkelige tiltaket fungerer bra. Det er nærliggende å tenke seg at dette handler om at foreldre som behersker tegnspråk, kan supplere presten eller den kirkelige medarbeideren når det gjelder å forklare barnet hva som foregår. Det er imidlertid betydelig forskjell på hvordan foreldrene vurderer barnas utbytte av kirkelige tiltak og tilbud i den lokale hørende kirke og i døvekirken (tabell 4.3). Tallet på svargivere henger sammen med andelen som har deltatt i slike tilbud løpet av det siste året.

Tabell 4.3. Foreldres vurdering av hvordan det kirkelige tiltaket fungerer i vanlig lokal kirke og i døvekirke. Prosent.

	Lokalmenighet	Døvemenighet
Bra	31	81
Både og	50	19
Mindre bra	19	1
Sum	100	100
Antall	64	43

Til tross for noe vekslende erfaringer knyttet til de kirkelige tilbudene er det altså et stort flertall av foreldrene som ønsker at barnet skal være med på kirkelige aktiviteter enten i hørende kirke eller i døvekirke. Hele 78 prosent av utvalget svarer enten ”ja, absolutt” eller ”ja, antakelig” på spørsmål om de ønsker at barnet skal delta på kirkelige aktiviteter.

Bamseklubben (tiltak i Døves menighet Oslo) er et av de tiltakene i døvemenighetene som flere foreldre vi intervjuet nevner som positivt. Muligheten for å kommunisere med andre barn oppgis som et stort pluss. Det at aktiviteten foregår rett etter skoletid, oppfattes som vesentlig i forhold til å kunne benytte seg av eksisterende skyssordninger.

En mor forteller:

”Bamseklubben har vært veldig positivt for vår datter. Det har gitt henne et fritidstilbud sammen med andre tunghørte og tegnspråkbrukende barn innenfor en ramme hvor de setter fokus på samspill og omsorg og hvordan vi behandler hverandre. De (døvekirken) har vært veldig flinke til å finne på aktiviteter som er informative. De har vært mye rundt i både natur og museer og har hele tiden en hensikt med fritiden i Bamseklubben. De har også vært flinke til å lage små rapporter som barna får med hjem, som gjør det lett å snakke med barnet om det de har vært med på”.

Foreldre vi har intervjuet, mener at de døve barna stort sett har lite utbytte av en gudstjeneste i en hørende menighet. Det kan være vanskelig å få tak i tolk i slike sammenhenger, og det er dessuten vanskelig å få dette til å fungere for de små barna. En far til en døv jente, utdyper dette slik:

”Samtalegrupper i hørende menigheter blir vanskelig å få til. Da trenger man tolk. Men å ha med en voksen vil lett kunne forstyrre samtalen barna imellom. Det vil i praksis ikke fungere. Da får en ikke den kontakten som er naturlig å få med jevnaldrende. Hun (datteren) vil nok greie mye uten tolk. Men skal hun få ordentlig utbytte så må man ha tolk, og da blir samtalen lett kunstig”.

Foreldre med døve barn mener for mange kirkelige aktiviteter er basert på sang. Selv med tilgang på tolk vil barnet ha lite utbytte av sangaktivitetene. Enkelte nevner likevel at noen tilbud kan være interessante i en hørende menighet. Det vil i så fall dreie seg om aktiviteter som i liten grad baserer seg på språklig kommunikasjon, slik som dans og håndarbeidsaktiviteter. Noen av foreldrene oppgir at de synes det er riktig å ta med også døve barn i en hørende menighet, især i forbindelse med høytider og livsløpsritualer, for å gi barna kjennskap til hva kirken er og hva som foregår der. En mor med to døve barn, forteller:

”Jeg har tatt de med til (hørende) kirke fra de var små for at de skulle forstå hva kirke var og hva man gjorde der, slik andre foreldre gjør. Jeg gjorde dette også for å gi dem muligheten til å vurdere og velge, og da må de først ha noe å velge ut ifra. Men de har jo hatt veldig lite utbytte av det fordi de ikke får med seg hva som blir sagt. Dette gjaldt ikke minst sangen. Etter hvert som de vokste til så vegret de seg for å være med. Selv om vi kan tolke mye av det som skjer, så vegrer de seg. Men de har vært med noen år og er kjent med hvordan det fungerer der og kan være med hvis de vil”.

5. Hvor trykker skoen og hvor bør den utvides?

I denne delen skal vi gå nærmere inn på spørsmål knyttet til problemstillingene 3) Hvilke tilbud og tiltak ønskes det mer av og 4) Hva skal til for at tilbudet skal fungere for den enkelte?

Vi så i forrige del at ungdommene i stor grad var fornøyd med det konfirmasjonstilbudet de fikk gjennom døvemenighetene. Foreldrene som har vært med barna på kirkelige aktiviteter i døvemenighetene, rapporterer at disse fungerer bra. Bildet er mer nyansert når det gjelder deltakelse i hørende menigheter. Tabell 4.3. i den foregående delen, viser for eksempel tydelig at foreldrene er mye mer tilfredse når barna har deltatt på aktivitetene i døvemenighetene enn

med aktiviteter i hørende menigheter. Blant de familiene som har tatt del i kirkelige barneaktiviteter, er det et mindretall som mener at disse har fungert bra for barnet. Vi skal se nærmere på hvilke faktorer som vurderes som vesentlige for at tilbudet skal fungere. I skjemaet spurte vi foreldre og ungdommer hvordan de ville rangere 9 forskjellige forhold som kunne bidra til å gjøre tilbudet bedre. Disse var:

- Et geografisk nærmere tilbud
- Flere tegnspråkkyndige kirkelige medarbeidere
- Utvikling av bedre materiell på tegnspråk
- Lage et familietilpasset opplegg (bare stilt foreldrene)
- Gi barn og unge et tilbud om tilrettelagte leire
- Utdanne flere døve kirkelige ledere
- Utvikle tilbud innenfor hørende menigheter
- Bygge opp et eget døvekirkelig tilbud
- Utvikle bedre døvekirkelige web-sider (bare stilt ungdommen)

Det er en tendens til at respondentene stiller seg positive til alle de nevnte forbedringstiltakene. Når vi tar for oss materialet under ett, er det et flertall som karakteriserer alle tiltakene som ”svært viktige” eller ”viktige”. For å få et inntrykk av hvilke forhold som oppleves som viktigst, gjengir vi bare andelen som anser tiltaket som svært viktig.

Tabell 5.1. Andel som betrakter tiltaket som ”svært viktig”. Hele materialet. Prosent.

Flere tegnspråkkyndige kirkelige ledere	50
Bedre materiell (på tegnspråk)	40
Tilrettelagte leire	35
Større geografisk nærhet/distriktstilbud	31
Utvikle egne døvekirkelige tilbud	30
Utvikle bedre kirkelige web-sider (bare ungdom)	30
Utvikle tilbud innenfor vanlige menigheter	28
Lage et mer familierettet tilbud (bare foreldre)	27
Utdanne flere døve kirkelige ledere	26

Den empiriske analysen viser at rangeringen er relativt lik blant foreldre og ungdommer (tall ikke vist her). De faktorene som får sterkest støtte – flere tegnspråkkyndige, bedre materiell og leirtilbud – oppnår den samme plasseringen hos foreldre og ungdom. På fjerdeplass nevner foreldrene geografisk utvidelse av tilbudet, mens ungdommen peker på oppbygging av døvekirkelige tilbud. På femteplass blant ungdommene finner vi geografisk utvidelse, mens foreldrene her fremhever tilrettelagte tilbud innenfor hørende menigheter. På dette punktet går det altså et skille mellom foreldre og ungdommer. Et klart flertall (69 prosent) blant ungdommene mener det er viktig å bygge opp døvekirkelige tilbud. Synspunktet deles av 41 prosent av foreldrene. Tilsvarende er det 62 prosent av foreldrene som synes det er viktig (eller svært viktig) å gi barna et tilrettelagt tilbud innenfor vanlige hørende menigheter, mens et mindretall på 42 prosent av ungdomsutvalget støtter opp om dette, når vi altså slår sammen ”svært viktig” og viktig”.

Leirene kan være for familier, hvor både foreldre og barn deltar, men mest aktuelt er det med egne weekend-leire for barn fra ti år og oppover. Det blir ellers veldig krevende å lage tilbud som både tilfredsstillende foreldres og barns behov på samme tid. I intervjuene understrekes at det er viktig at det er med flere barn i hvert årskull. For å få dette til må en åpne for deltakere fra flere deler av landet. Dette har allerede vært gjennomført for ungdom. En ungdom vi intervjuet, mente en godt kunne åpne for deltakelse fra ungdom fra utlandet – for eksempel de andre nordiske land. Med tegnspråk kan en ofte kommunisere med døve ungdommer fra andre land. Tegnspråket fra ulike land har gjerne en god del til felles.

Ungdom som har deltatt i døvemenigheter, forteller at de føler liten tilhørighet til den lokale, hørende kirken. De forteller at døvekirken oppleves som mer åpen og inkluderende. Den vanlige kirken er bare for hørende, mens døvekirken er for alle! (døv jente 17 år). Det er lite snakk om ulike kategorier av kristne i døvemenighetene. En døv ungdom mener det er viktig at døvekirken også er åpen for hørende og kan gi dem et utbytte. Dersom døvekirken også fungerer for hørende og tunghørte (med teleslynge) kan den bidra til å integrere døve i samfunnet og svekke grensene mellom hørende og døve.

For noen av de døve ungdommene som inngår i det kvalitative intervjumaterialet, betyr døvekirken mye og de er svært knyttet til miljøet der. Ikke minst gjelder det for døv ungdom som går på hørende skole og dermed har liten kontakt med andre døve. En døv gutt som har gått regelmessig i døvekirken forteller at det er en viktig del av hans identitet. En far med en

døv datter forteller at døvekirken utgjør en viktig del av datterens sosiale miljø. Da mener han det ikke er så farlig at han selv ikke får med seg alt som foregår på tegnspråk.

Flere av de nevnte tiltakene vil kreve betydelige ressurser å realisere. Det gjelder ikke minst skoling av flere kirkelige medarbeidere i tegnspråk, utarbeiding av bedre materiell, samt å utvikle et tilpasset tilbud i distriktene. Hvorvidt de kirkelige tilbudene primært skal bygges opp innenfor vanlige hørende menigheter eller som egne døvekirkelige tilbud, kan betraktes som et prinsipp-spørsmål. Å satse like mye på begge deler vil trolig ikke gi den beste utnyttelsen av ressursene. Det knytter seg imidlertid ikke nødvendigvis store ideologiske motsetninger til temaet. Som vi tidligere har sett, er ungdommene oftere enn foreldrene, bosatt i større byer. Her vil det være større mulighet for å finne et døvekirkelig tilbud enn på landsbygda. Familier som bor utenfor storbyene, vil nærmest være avskåret fra å knytte seg til en døvemenighet. Det geografiske aspektet står dermed sentralt i diskusjonene om hva slags tiltak det bør satses på. Både blant foreldre og ungdommer er det stor enighet om behovet for å utvikle et desentralisert kirkelig tilbud for døve og hørselshemmede barn. To av tre deler en slik oppfatning.

Materialet tyder på at ønsket om et desentralisert tilbud står sterkest blant dem som er bosatt i spredtbygd strøk (tabell 5.2). På grunn av lavt antall respondenter oppnår imidlertid ikke sammenhengen statistisk signifikans. Det er små forskjeller i svarene blant dem som bor i byer og på tettsteder. Det er først og fremst de som bor på landet, som skiller seg ut. Denne gruppen har samtidig lengst avstand til landets fem døvekirker (i Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim og Tromsø).

Tabell 5.2: Andel som mener et geografisk spredt tilbud er viktig etter bostedstype. Hele materialet. Prosent.

	Bosatt storby	Bosatt mindre by	Bosatt tettsted	Bosatt på landet
Svært viktig	29	26	29	43
Viktig	45	43	45	40
Mindre viktig/vet ikke	26	31	26	17
Sum	100	100	100	100
Antall	92	42	51	35

I foreldreskjemaet stilte vi et spørsmål som mer detaljert går inn på det geografiske elementet. Vi ba foreldrene angi grad av enighet/uenighet i forhold til påstanden: ”Det burde finnes minst ett tilrettelagt døvekirkelig tilbud for barn og unge i hvert fylke”. Hele 57 prosent sier seg ”helt enig” og ytterligere 28 prosent ”enig” i påstanden. Det ble imidlertid ikke presisert hvorvidt det er snakk om et tilbud innenfor hørende menigheter eller som et døvekirkelig tilbud.

Spørsmålet om et døvekirkelig tilbud på fylkesnivå får tydelig frem at det finnes spenninger mellom de som bor i sentrale og perifere strøk. Likevel er det i alle undergruppene enighet om behovet for en utvidelse av tilbudet i distriktene.

Tabell 5.3: Andel som mener det burde finnes et døvekirkelig tilbud på fylkesnivå etter bostedstype. Foreldreutvalget. Prosent.

	Bosatt storby	Bosatt mindre by	Bosatt tettsted	Bosatt på landet
Helt enig	51	50	67	65
Enig	28	33	27	25
Uenig/vet ikke	29	17	6	10
Sum	100	100	100	100
Antall	39	18	30	20

Foreldreskjemaet inneholder enda et spørsmål som har med geografi å gjøre.

Vi spurte nemlig foreldrene om de var villige til å kjøre barnet til en døvekirkelig aktivitet dersom den lå fem mil unna (noe som ville innebære en kjøretid på ca. tre kvarter hver vei). Også i dette tilfellet preges bildet av en positiv grunnholdning. Blant foreldrene er det 62 prosent som svarer at de ”absolutt” eller ”antakelig” kan tenke seg å kjøre barnet på en kirkelig aktivitet som ligger inntil fem mil fra bostedet.

Når vi kobler spørsmålet til bostedstype, finner vi imidlertid ingen entydig statistisk tendens. Likevel tyder tallene på at de som er bosatt i storbyene eller på landet, er noe mindre villig til å kjøre barnet til en aktivitet, enn dem som bor i tettsteder eller små byer. Vi kan ikke på bakgrunn av materialet, avgjøre hva som ligger bak disse utslagene. I storbyene vil det som regel være unødvendig å kjøre langt for å finne et slikt tilbud. På landsbygda er situasjonen en annen. Her er ofte hverdagen preget av at en må kjøre lange strekninger. Dette kan gå ut over viljen til å påta seg enda et ”kjøreoppdrag”.

Tabell 5.4: Villighet til kjøre barnet til en tilpasset kirkelig aktivitet når avstanden er 50 km bostedstype. Foreldreutvalget. Prosent.

	Bosatt storby	Bosatt mindre by	Bosatt tettsted	Bosatt på landet
Villig til å kjøre	58	70	70	52
Uvillig	35	20	26	43
Ubestemt/ubesv	7	10	4	5
Sum	100	100	100	100
Antall	40	20	30	21

Vi har sett nærmere på det geografiske aspektet ved kirkens tilbud til døve og hørselshemmede. Det er liten tvil om at dette for mange er et viktig tema, men det er samtidig noe ulike meninger om den konkrete utformingen. Ungdommene gir i større grad enn foreldrene, uttrykk for et ønske om at det må bygges opp et eget døvekirkelig tilbud. Foreldrene, på sin side, er mer opptatt av tilrettelagte tilbud i lokalmenighetene. Men i begge gruppene er det et klart flertall som går inn for at det utvikles et tilrettelagt tilbud som også når ut til de som bor utenfor storbyene. Den konkrete utformingen av tilbudet vil i stor grad avhenge av ressursituasjonen. Det kan dermed hende at den motsetning som kommer til uttrykk mellom foreldre og ungdom i materialet, like gjerne kan være praktisk som ideologisk betinget.

Vi har tidligere sett at ungdommene i stor grad var tilfreds med det døvekirkelige konfirmantopplegget, ikke minst de sosiale sidene. Vi skal nå se nærmere på hvilke sider ved det kirkelige tilbudet som gjør det attraktivt. I spørreskjemaet bad vi respondentene ta stilling til en liste med momenter som kan ha betydning for om et tiltak skal oppleves som attraktivt. I tabell 5.4 nedenfor er momentene gruppert etter hvor mye de betyr for den enkelte (familie). Tre av momentene ble bare presentert for ett av utvalgene.

Tabell 5.5: Andel som mener ulike faktorer betyr mye for å skape et attraktivt tilbud. Prosent.

	Foreldreutvalget	Ungdomsutvalget
At en forstår andre deltakere	92	68
At en forstår presten/lederen	94	67
At det sosiale fungerer bra	96	66
At opplegget er bra	90	-
At en kjenner andre deltakere	-	54
At lokalene er bra	56	42
At det er kort reiseveg	35	39
At det ikke koster noe	11	36
At forkynnelsen er bra	-	32
At en får åndelig opplevelse	-	31
At det ikke varer for lenge	12	25

Vi har allerede vært inne på betydningen av geografisk avstand. Ett av momentene på listen er ”kort reiseveg”. Mange har uttrykt at dette er viktig når en skal vurdere mulige forbedringstiltak for hele målgruppen. Når det gjelder hva som er viktigst for den enkelte, er det andre aspekter som fremstår som (enda) viktigere enn reiseveg.

Foreldre og ungdommer har en relativt likeartet rangering av de ulike momentene. De fem første har alle å gjøre med forståelse og sosialt fellesskap. Det er stor enighet om at det å forstå presten/lederen, samt de andre deltakerne, er helt vesentlig. Det samme gjelder opplevelsen av sosialt fellesskap. At opplegget (gudstjenesten, barneklubben, aktiviteten) er lagt opp på en god måte, betones også. Momenter som rangeres lavere, er enten knyttet til praktiske forhold (lokaler, kostnader, reiseveg, tidsbruk) eller religiøst innhold (forkynnelse,

åndelig opplevelse). Begge disse dimensjonene vurderes som underordnet det sosiale og kommunikative.

Selv om rangeringen er relativt likeartet i de to gruppene, er det visse forskjeller i svarene. Ungdommene er for eksempel noe mer opptatt av at tiltaket skal være gratis og ikke vare for lenge, enn foreldrene er. Foreldrene, på sin side, synes å betone kommunikasjon og forståelse enda høyere enn de unge. Dette kan også være uttrykk for at de unge i større grad opptrer innenfor en tegnspråklig sammenheng med et felles språklig utgangspunkt. Resultatene understreker at språk og kommunikasjon står i en særstilling når det gjelder utvikling av kirkelige tilbud for denne gruppen. For at aktiviteten skal være på et nivå som gjør den interessant for målgruppen, kreves det med andre ord en økt vektlegging av tegnspråkbruken.

Ved hjelp av såkalt faktoranalyse kan vi undersøke hvordan de ulike momentene relaterer seg til hverandre. Tabell 5.6 viser at det skilles ut to faktorer i materialet. Den første har å gjøre med kommunikasjon og fellesskap, den andre med rammebetingelser for tilbudet, dvs kostnader, reiseveg og varighet. Variabelen ”lokaler” lader på begge faktorene, men sterkest på faktor 2. På bakgrunn av faktorscorene velger vi å kalle den første faktoren ”kommunikativ tilrettelegging” og den andre ”praktisk tilrettelegging”.

Tabell: 5.6: Faktoranalyse av forhold knyttet til kvaliteten på det kirkelige tilbudet. Varimax rotasjon. Bare faktorladninger over 0.40 er inkludert. Hele materialet.*

	FAKTOR 1	FAKTOR 2
Liker fellesskap	0.804	
Forstå prest/leder	0.792	
Forstå deltakere	0.797	
Bra opplegg	0.640	
Ikke koste noe		0.728
Kort reiseveg		0.710
Ikke vare for lenge		0.670
Bra lokaler	0.412	0.557

* Faktoranalyse er en statistisk teknikk som hjelper oss til å forenkle et materiale hvor det finnes mange indikatorer på samme type fenomen.

Ved hjelp av faktoranalysen kan vi skaffe oss et inntrykk av hvilke grunnleggende holdningsdimensjoner som er de viktigste, og hvilke enkeltvariable som er best egnet til bruk i et samlemål for den enkelte dimensjon eller faktor.

På bakgrunn av faktoranalysen konstruerer vi to indekser bestående av fire variabler med verdier fra 1 til 12. Gjennomsnittsverdien for hele utvalget er 9,13 for indeksen ”kommunikativ tilrettelegging” og 5,48 for ”praktisk tilrettelegging”. Dette er et uttrykk for at de sosiale aspektene vurderes som viktigere enn rammen for tiltaket. Når vi kjører indeksene mot ulike sosiale bakgrunnsvariabler, avdekkes en del interessante sammenhenger. Det viser seg at de sosiale sidene ved tilbudet vurderes ulikt av ulike undergrupper i materialet. For eksempel er det slik at kvinner legger noe mer vekt på det sosiale aspektet, enn menn. Det samme gjelder høytutdannede sammenliknet med lavtutdannede. De som bor på landet er mer opptatt av tiltakets sosiale innhold, enn byfolk. Tegnspråkbrukere legger mer vekt på det sosiale enn dem som sjelden eller aldri benytter tegnspråk. Videre legger de som går hyppig i kirken, mer vekt på det sosiale enn dem som går sjelden i kirke.

Intervjuene understreker betydningen av det sosiale. Samtlige voksne og ungdommer som er intervjuet, nevner at det er viktig å ha gode venner å gå sammen med når en skal delta på en døvekirkelig aktivitet. Slik uttrykker to foreldre betydning av å ha venner å gå sammen med:

Far til døv jente:

”Dersom hun skulle være med på en leir i døvekirken ville jeg tenkt at det er veldig artig at hun kan reise sammen med en gjeng venninner. Selv om hun ikke hadde kjent presten og kateketen, ville jeg regnet med at det gikk bra. Men det er viktig at hun har med seg noen hun kjenner. Hvis det er snakk om venninner så kjenner vi foreldrene også, og da går det bra”.

Mor til døv jente:

”Hvorvidt jeg skulle sende henne på leir i døvekirken ville komme an på hvilke andre barn som ble med. Dersom hun hadde noen trygge venner med, ville jeg være sikker på at hun trivdes. Men stort sett kjenner vi alle familiene (med døve barn) innenfor en grei geografisk radius, og dermed kjenner også barna hverandre”.

Vi spurte innledningsvis hvor skoen trykker når det gjelder kirkelige tilbud for døve. På bakgrunn av gjennomgangen ovenfor kan vi slå fast at språk og kommunikasjon er momenter de fleste setter øverst. Det er altså på dette området ”det trykker mest” og samtidig her flest ønsker en utvidelse av tilbudet. Kommunikasjon og forståelse er en forutsetning for å skape et sosialt fellesskap. Sosialt fellesskap er igjen en betingelse for religiøst fellesskap. Svargiverne gir uttrykk for at de ønsker seg et kirkelig tilbud som kan gi døve og hørselshemmede barn en

opplevelse av fellesskap, på linje med det en finner i hørende menigheter. Det er vanskelig å se at dette målet kan realiseres uten at det samtidig bygges opp et miljø der tegnspråk utgjør en språklig basis.

6. Hvordan får en kjennskap til tilbudet?

Uten å kjenne til det kirkelige tilbudet er det vanskelig å vurdere om det tilfredsstillende behov og ønsker hos døve og hørselshemmede. I denne delen skal vi gå nærmere inn på spørsmålet om foreldre og ungdommer har kjennskap til kirkens tilbud, og hvor de eventuelt får informasjonen fra. Dette er samtidig en av problemstillingene som var utgangspunkt for drøftingen. I skjemaet spurte vi respondentene om de kjente til døvemenighetenes tilbud til barn og unge. Et knapt flertall både blant foreldre og ungdommer oppgir at de kjenner til det døvekirkelige tilbudet (tabell 6.1).

Tabell 6.1: Andelen blant foreldre og ungdommer som kjenner til det døvekirkelige tilbudet. Prosent.

	Foreldreutvalget	Ungdomsutvalget
Kjenner tilbudet	58	55
Kjenner ikke	42	45
Sum	100	100
Antall	110	110

Det er ikke noen entydig sammenheng mellom bosted og kjennskap. Heller ikke kjønn og utdanningsnivå gir noe klart utslag. Det gjør derimot bruk av tegnspråk. De som selv benytter tegnspråk, er i større grad enn andre kjent med døvekirkens tilbud. Også kirkelig aktivitet har noe å si i denne sammenheng. Det viser seg at de som selv er aktive i menigheter, i stor grad kjenner til døvekirkens tilbud. Dette gjelder også de som primært går i hørende menigheter.

Vi spurte videre hvor respondentene hadde fått informasjonen fra. I begge utvalgene fremstår Døves Blad (som utgis av Døveprostiet) som den viktigste kilden. Mange har også fått informasjon fra skolen, samt kirkelig ansatte. For ungdommen fremstår venner som en viktig kanal for informasjon. Dette stemmer overens med den vektleggingen av det sosiale aspektet ved kirkens tilbud, som tidligere ble avdekket. Foreldreforeninger bidrar i stor grad til å holde

barnefamiliene orientert. Når det gjelder internett, er det en tydelig forskjell mellom foreldre og ungdom. Men alt i alt er foreløpig ikke internett noen viktig informasjonsspreder i denne sammenheng. Det kan i noen grad ha sammenheng med at utviklingen av web-sider ikke nødvendigvis har topp prioritet i menighetene.

Tabell 6.2: Kilder til kjennskap om døvekirkelige tilbud. Prosent.

	Foreldreutvalget	Ungdomsutvalget
Døves Blad	33	32
Lærer/skole	28	23
Prest/kirkelig ansatt	20	17
Venner/familie	8	25
Internett	6	11
Annet (forening mv)	23	6

Informasjonsflyten i døvemenighetene kan bli bedre. Oppdaterte web-sider og bruk av e-post kan være et nyttig verktøy. Unge vi har intervjuet, forteller at det ikke uten videre er enkelt å få tak i informasjon om hva som foregår og hvilke tilbud som finnes for de ulike alderstrinnene. Døves Blad, som er en viktig kilde til informasjon for mange, har ingen fullverdig oversikt over tilbud rettet mot ungdom og heller ikke hvem som er ansvarlig for ulike barne- og ungdomstiltak. Flere av de vi har intervjuet forteller at de har fått informasjon om døvemenigheten via de statlige kompetansesentrene. Det har lenge vært en utstrakt kontakt mellom døvemenighetene og døveskolene. Flere nevner at det døvekirkelige tilbudet kan gjøres kjent ved hjelp av e-postlister.

En døv gutt uttrykker det slik:

”I Døves Blad står det en sånn fast terminliste over alt som skjer i døvekirken. Nå har jeg liksom falt litt ut av systemet i og med at jeg ikke er så aktiv på grunn av skole og sånt, og da savner jeg å få en slik oversikt. Jeg savner at det ikke kommer en skikkelig liste over hva som skjer i døvekirkene, ungdomsklubb og sånt, som jeg kunne ha hengt opp på veggen. Men det kunne kanskje ha vært sendt på e-post til alle sammen, sånn at det hadde vært enklere å følge med”.

Skoler for døve ser ut til å spille en viktig rolle når det gjelder å gi informasjon om døvekirkelige aktiviteter. Samarbeidet mellom døvekirke og døveskole har lange tradisjoner og har fortsatt stor betydning. Gjennom et slik samarbeid kan en nå lenger ut med informasjon om hva som foregår. Flere av foreldrene nevner at de ikke ville kommet i kontakt med døvekirken dersom det ikke hadde vært for skolen. Skole-kirke samarbeidet innebærer at barn som ellers ikke ville kommet i kontakt med døvekirken, blir faste deltakere. Utrveksling av adresselister kan imidlertid lett komme i konflikt med taushetsplikten som gjelder for ansatte i kirke og skole.

Vi har tidligere vært inne på at kjennskap til tilbudet kan ha betydning for hvilke synspunkter og holdninger en gir uttrykk for. Når vi krysser kjennskap til tilbudet med holdningsvariabler, finner vi imidlertid få statistisk sikre utslag. På ett punkt er det likevel en tydelig sammenheng. De som kjenner til det døvekirkelige tilbudet, er i mindre grad enn andre opptatt av praktisk og fysisk tilrettelegging av tiltakene. Betoningen av kommunikativ tilrettelegging står imidlertid like sterkt enten en kjenner tilbudet godt eller ikke (jfr. tabell 6.3).

Tabell 6.3: Gjennomsnittsscore på indeksene ”kommunikativ tilrettelegging” og ”praktisk tilrettelegging” etter kjennskap til tilbudet (1-12). Hele materialet.

	Skåre på ”kommunikativ tilrettelegging”-indeks	Skåre på ”praktisk tilrettelegging”-indeks
Kjenner tilbudet	9.2	4.1
Kjenner ikke	9.0	6.2

De som kjenner til det døvekirkelige tilbudet legger altså mer vekt på de praktiske rammebetingelsene enn dem som er kjent med tilbudet. Dette kan bety at noen av hindringene for bruk av aktiviteten er knyttet sammen med manglende kjennskap til hva som faktisk tilbys. I og med at de aller fleste legger stor vekt på de sosiale aspektene ved tilbudet, kan det også hende at de som virkelig er interessert i tilbudet, anser det som så viktig at de er villige til å se bort fra de praktiske hindringene.

7. Avslutning

Vi startet med å presentere seks konkrete problemstillinger som til sammen skulle gi oss svar på hvordan målgruppen mener det kirkelige tilbudet bør utformes for å tilfredsstille behov og ønsker hos døve og hørselshemmede. Nedenfor oppsummerer vi funnene fra den empiriske analysen og diskuterer hvordan disse kan følges opp gjennom konkrete kirkelige tiltak. Foreldrene og ungdommene har mange av de samme vurderingene i forhold til det kirkelige tilbudet, men skiller seg på noen punkter fra hverandre.

De aller fleste foreldre og ungdommer har vært i kirken i løpet av det siste året. Det store flertallet har deltatt på gudstjenester i forbindelse med dåp, bryllup eller begravelse. Omtrent halvparten av utvalget har også deltatt i andre sammenhenger. Både blant foreldre og ungdommer er det ca. 20 prosent som oppgir å ha vært i kirke en vanlig søndag. I foreldregruppa er det vanligst å delta i hørende menigheter, mens ungdommene oftere deltar i døvemenigheter. Ungdommene bor i større grad enn foreldrene i storbyer med egne døvemenigheter.

Utfordringer som kommer frem i det kvalitative materialet (intervjuene) er blant annet:

- Døvekirkene trenger å etablere bedre kontakt med foreldre til døve barn.
- Det er behov for bedre informasjonsflyt omkring døvekirkelige tiltak.
- Foreldre trenger bedre hjelpemidler og veiledning i den religiøse oppdragelsen.
- Videre utbygging av et tilrettelagt leirtilbud er noe som bør prioriteres.
- Døvemenighetene må samarbeid om tiltak, slik at det blir flere barn på hvert alderstrinn.
- Døvekirken må koordinere arbeidet bedre med ”konkurrentene”, dvs foreninger og miljøer for døve, slik at tilbudene ikke kolliderer.

Foreldre vi har intervjuet, gir uttrykk for at de synes det er vanskelig å gi det døve barnet en kristen oppdragelse. Temaer knyttet til tro og religion er krevende å formidle når en benytter seg av tegnspråk. Flere gir derfor uttrykk for at de trenger hjelp fra kirkens trosopplæring. Mer enn andre foreldre opplever foreldre med døve barn å være avhengig av kirke og skole når sentrale sider ved kristendommen skal formidles til barna. I intervjuene kommer det frem at en er avhengig av gode hjelpemidler og veiledning i bruken av disse (bøker, DVDer etc).

En far forteller:

”Jeg har ikke vært flink nok til å gi henne en religiøs oppdragelse. Fordi jeg ikke har kunnet lese bibel fortellinger og liknende. Og det har liksom ikke vært noen ordentlig dvd eller video å få tak i, som fenger. Skal man formidle et budskap, så må man ha noe som barnet synes det er morsomt å høre på. Og du kan ikke sitte med et halvdårlig tegnspråk og forklare ungene om tunge begrep som bibel og tro og Jesus og alt det der, og tro at du får det til å høres spennende ut hvis du ikke behersker tegnspråk ordentlig...”

I mange tilfeller blir de døve barna kjent med andre døve på tvers av skolene. Dette skjer for eksempel i Oslo-regionen hvor avstandene er små og det er flere døveskoler. Denne typen kontakt bør kirken dra nytte av og bidra til å koble sammen døve fra ulike skoler og kommuner. Leirtilbud fremstår i denne sammenhengen som svært sentralt. På denne måten kan en samle barn og unge fra ulike deler av landet. Men slike regionale eller landsomfattende leirer må koordineres med andre døvemiljøer, slik at de ikke sammenfaller. Unge vi har intervjuet forteller at det tidligere har vært tilfellet. Døvekirken har tilbud som retter seg mot ungdom etter konfirmasjonstiden, ledertreningskurs og ungdomsklubb (i noen menigheter). Men etter at barna har fylt 18 år er det lite som er tilpasset. En døv gutt vi intervjuet mente at døvekirken kunne ha ungdomsklubber også for dem over 18 år, noe en finner hos Norges Døveforbund. De unge vi snakket med, uttrykker interesse for turer og arrangementer hvor de kan oppleve noe sammen med andre døve ungdommer, gjerne fra flere land. I en tid med globalisering og økumenisk samarbeid, burde kirkelig kontakt over landegrensene være mulig, ikke minst i nordisk sammenheng.

Både blant foreldre og ungdom er det et klart flertall som mener det kirkelige tilbudet til døve og hørselhemmede barn bør bli bedre. Dette er i tråd med trosopplæringsreformens målsetting om å nå ut til alle døpte barn. Svarene betyr ikke nødvendigvis at respondentene er misfornøyd med dagens tilbud. Snarere ser det ut til at de som har benyttet seg av tilbudene, i stor grad er fornøyd med utbyttet. Dette kommer for eksempel frem når vi ser på hvordan ungdommene vurderer konfirmasjonstiden. I foreldreutvalget er det betydelig forskjell på vurderingene blant dem som har benyttet tilbud i regi av døvekirken og i hørende menigheter. De som har benyttet seg av døvekirkelige tiltak er langt mer fornøyd enn dem som har vært med på tilbud i hørende menigheter. Det store flertallet av foreldrene ønsker at barnet skal

delta i en kirkelig aktivitet, men har samtidig ett klart ønske om at det utvikles et bedre tilbud til denne gruppen.

Det er enighet blant foreldre og ungdommer om at flere kirkelige medarbeidere bør skoleres i tegnspråk. Sammen med bedre materiell, fremstår dette som de viktigste forbedringstiltaket, sett fra brukernes side. Videre er det stor enighet om ønsket om å bygge ut tilrettelagte leirer, samt gi et bedre geografisk fordelt tilbud. Foreldre og ungdommer synes å være noe mer delt når det gjelder spørsmålet om tilbudet bør gis innenfor hørende menigheter eller i tilknytning til døvemenigheter. Mens et flertall av foreldrene legger vekt på å skape et tilrettelagt tilbud i lokalmenighetene, er ungdommene opptatt av å utvikle det døvekirkelige tilbudet. Den ulike vektleggingen henger dels sammen med geografisk plassering. Ungdommene bor for en stor del bor i storbyer som allerede har et døvekirkelig tilbud, mens en god del av foreldrene bor i spredtbygde områder. De som bor på små steder uten et eget døvekirkelig tilbud, er mer opptatt av å bedre distriktsprofilen på tilbudet enn dem som bor sentralt. Den samme tendensen finner vi når vi spør om det hadde vært ønskelig med et eget døvekirkelig tilbud på fylkesnivå.

Utvalgene er samstemte når det gjelder å peke på behovet for en satsing på tegnspråk – både i form skolerte kirkelige medarbeidere og bedre trosopplæringsmateriell. Også flere av de andre tiltakene som betones sterkt, slik som leirtilbud, web-sider og bedre distriktsprofil, forutsetter økt kunnskap om tegnspråk. Det sterke fokuset på tegnspråk henger sammen med ønsket om å skape forståelse og sosiale fellesskap. I materialet er ønsket om å oppfatte det som foregår i kirken både det mest sentrale og det mest problematiske punktet. I det lange løp er det vanskelig for foreldrene å opptre som tolk for barnet. For at barna skal kunne inngå i et sosialt og religiøst fellesskap, må det være mulig å forstå voksenlederen og de andre barna. Det er i denne sammenheng umulig å skille mellom det religiøse og det sosiale fellesskapet. Det siste fremstår som en forutsetning for det første. Dette underbygges når vi spør de unge hva de oppfatter som det beste ved konfirmasjonstiden. Det de har satt størst pris på, er muligheten til å delta i et kirkelig fellesskap. Både blant foreldre og ungdommer er det den sosiale og kommunikative tilretteleggelsen som fremheves som viktigst. De som selv deltar i kirkelig sammenheng, legger større vekt på denne dimensjonen ved tilbudet enn dem som ikke er aktive. Praktisk tilrettelegging i form av lett atkomst, lave kostnader, hensiktsmessige lokaler og lav tidsbruk, blir av de fleste sett på som mindre betydningsfullt enn tiltak som fremmer menneskelig kontakt og opplevelse av fellesskap.

Den kvantitative undersøkelsen har vist at det blant målgruppen, samlet sett, er betydelig interesse for kirkelige tiltak – større enn vi finner i den øvrige befolkningen. Samtidig fremkommer et klart ønske om flere og bedre tilrettelagte tiltak, først og fremst i form av et tilbud der tegnspråk inngår. I trosopplæringsreformen er det et uttrykt mål at alle døpte skal få et kirkelig tilbud som de kan ha utbytte av. For at dette skal oppnås for målgruppen trengs det et skikkelig løft i form av økonomiske og personellmessige tiltak. Og for at ressursene skal gi det best mulige tilbudet for døve/hørselshemmede barn og unge, kreves det at det offentlige, samt alle berørte instanser innenfor Den norske kirke, arbeider sammen for å realisere målet.

Litteratur

Aspen, Øyvind 2003: "Døve barns behov i forhold til dåpsopplæring". Prismet 5-6/2003.

Barneombudet 2008: Barn med cochlea-implantat (CI). Brev fra barneombudet til Helse- og omsorgsdepartementet, 15.02.2008.

Breivik, Jan-Kåre 2007: Døve identitet i endring. Lokale liv – globale bevegelser. Universitetsforlaget.

Dalen, Monica 1994: "Så langt det er mulig og faglig forsvarlig": Integrasjon av funksjonshemmede i grunnskolen. Universitetsforlaget.

Dehli, Ingrid 1996: Å være døve i en hørende familie. En kvalitativ studie av hverdagslivet i familier med døve ungdommer. Universitetsforlaget.

Dybdahl, Gunn Heidi 2008: Skattejakten – Et bibelopplegg for barn i alderen 9-12 år. Bibelselskapet 2008.

"Dåpen og veien videre". Plan for dåpsopplæring i Den norske kirke. Vedtatt på Kirkemøtet 1991. Kirkerådet 1992

Eikeli, Gudmund 2001: Undersøkelse om antall hørselshemmede m.m. på oppdrag av Sunnanå-utvalget, KUF 1999.

"Gjør døren høy, gjør porten vid...". Om tilrettelegging for funksjonshemmede i menighetene. Kirkerådet 1998.

Hauglin, Otto, Lorentzen og Mogstad, Sverre Dag 2008: Kunnskap, opplevelse og tilhørighet. Evaluering av forsøksfasen i Den norske kirkes trosopplæringsreform. Fagbokforlaget.

Høeg, Ida Marie et al 2000: Folkekirke 2000. En spørreundersøkelse blant medlemmer av Den norske kirke. Stiftelsen Kirkeforskning.

Johansen, Terje Johan 1995: "Hørselshemmede barn og den lokale menighet". I "Gud gjør ikke forskjell på barn" IKO-forlaget 1995.

Wie, Ona Bø 2005: Kan døve bli hørende? En kartlegging av de hundre første barna med cochleaimplantat. Unipub forlag.

Appendiks 1- følgebrev

Spørreundersøkelse om kirkelige tilbud for hørselshemmede

Kjære deltaker!

Stortinget har vedtatt at det i perioden 2003-2008 skal gjennomføres en rekke forsøksprosjekter med sikte å gi døpte barn et bedre kirkelig tilbud. Barn som har nedsatt hørsel eller ikke kan høre, har like stor rett på slike tilbud som hørende barn.

Denne forespørselen kommer til deg fordi du er forelder/pårørende til et hørselshemmet barn og er medlem av en foreldreforening. Spørreskjemaet er en del av en undersøkelse som skal fremskaffe informasjon om hvordan foreldre til hørselshemmede barn 0 -18 år ser på kirkelige tilbud og tiltak. Skjemaet gjelder bare for medlemmer av Den norske kirke (Dnk). Dersom du *ikke* er medlem av Den norske kirke ber vi deg om å markere dette i skjemaet og deretter sende det i retur så snart som mulig.

Det er Forskningsstiftelsen Kirkeforskning (www.kifo.no) som gjennomfører undersøkelsen med støtte fra Kirkerådet og Døvekirken. Undersøkelsen er godkjent etter gjeldende regler for personvern av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste på vegne av Datatilsynet.

Foreldreforeningen har ingenting med undersøkelsen å gjøre ut over å sende ut dette brevet. Den ferdig frankerte svarconvolutten sendes direkte til Stiftelsen Kirkeforskning. KIFO har ikke på noe tidspunkt tilgang til lister med navn og adresser.

De fleste spørsmålene besvares ved å sette kryss i en rute ved hvert enkelt spørsmål. I noen tilfelle kan en sette flere kryss. Dette er oppgitt i teksten. I et spørreskjema er det ikke alltid mulig å gi nøyaktig uttrykk for hva du mener. Svar derfor ut fra det du synes passer best. Eventuelle spørsmål kan rettes til undertegnede.

Det er en frivillig sak om en vil fylle ut skjemaet. Men for at undersøkelsen skal bli god er vi avhengig av at så mange som mulig deltar. Svarene du gir vil bli behandlet strengt fortrolig. Ved prosjektets avslutning 1. august 2008 blir datamaterialet anonymisert slik at det blir umulig å identifisere enkeltpersoner. På forhånd takk for deltakelsen.

Med hilsen

Pål Ketil Botvar
Stiftelsen Kirkeforskning

E-post: botvar@kifo.no

Tel: 23 33 47 27

Spørreundersøkelse om kirkelige tilbud for hørselshemmede

Kjære deltaker!

Stortinget har vedtatt at det i perioden 2003-2008 skal gjennomføres en rekke forsøksprosjekter med sikte å gi døpte barn og unge et bedre kirkelig tilbud. Barn som har nedsatt hørsel eller ikke kan høre, har like stor rett på slike tilbud som hørende barn.

Denne forespørselen kommer til deg fordi du er oppført i Døveforbundets medlemsregister og er mellom 18 og 30 år. Spørreskjemaet er en del av en kartlegging av hvordan unge hørselshemmede ser på kirkelige tiltak og tilbud. Skjemaet er rettet mot de som er medlem av Den norske kirke (Dnk). Dersom du *ikke* er medlem ber vi deg markere dette i skjemaet og sende det i retur så snart som mulig.

Det er Forskningsstiftelsen Kirkeforskning (KIFO) (www.kifo.no) som står bak undersøkelsen som støttes av Kirkerådet og Døvekirken. Undersøkelsen er godkjent etter gjeldende regler for personvern av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste på vegne av Datatilsynet.

Døveforbundet har ingenting med undersøkelsen å gjøre ut over å sende ut konvoluttene. Den ferdig frankerte svarkonvolutten sendes direkte til Stiftelsen Kirkeforskning. KIFO har ikke på noe tidspunkt tilgang til lister med navn og adresser.

De fleste spørsmålene besvares ved å sette kryss i en rute ved hvert enkelt spørsmål. I noen tilfelle kan en sette flere kryss. Dette er oppgitt i teksten. I et spørreskjema er det ikke alltid mulig å si akkurat hva du mener. Velg derfor det alternativet du synes passer best.

Det er en frivillig sak å fylle ut skjemaet. Men for at undersøkelsen skal bli god er vi avhengig av at mange deltar. Svarene du gir vil bli behandlet fortrolig. Når prosjektet er avsluttet 1. august 2008 blir materialet anonymisert slik at det blir umulig å kjenne igjen enkeltpersoner. Eventuelle spørsmål kan rettes til undertegnede.

Med hilsen

Pål Ketil Botvar
Stiftelsen Kirkeforskning

E-post: botvar@kifo.no
Tel: 23 33 47 27

Appendiks 2- Spørreskjema med svarfordeling (%), foreldre

Er du mann eller kvinne? (Sett ett kryss)

Mann	Kvinne
15	85

Hvor gammel er du? (Sett ett kryss)

Under 30 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60år+
3	41	46	11	0

Hva er ditt hovedgjøremål? (Sett ett kryss)

Yrkesaktiv	Elev/Student	Hjemmearbeidende	Trygdet/pensjonist	Annet
86	3	5	4	1

Hva er din høyeste fullførte utdanning? (Sett ett kryss)

Grunnskole	Videregående	Høyskole/Universitet
6	46	48

I hvilken landsdel bor du? (Sett ett kryss)

Østlandet	Sørlandet	Vestlandet	Trøndelag	Nord-Norge
41	2	43	11	4

Og i hvilken type lokalsamfunn? (Sett ett kryss)

Stor by/nær stor by	Mindre by	Tettsted	Spredtbygde strøk
36	18	27	19

Er du selv døv/hørselshemmet? (Sett ett kryss)

Døv	Sterkt hørselshemmet	Lettere hørselshemmet	Hørende
1	4	6	89

Kan du tegnspråk? (Sett ett kryss)

Kan tegnspråk	Kan en del tegnspråk	Kan noe tegnspråk	Kan ikke tegnspråk
24	34	24	19

Er du medlem av en foreldreforening for døve/hørselshemmede? (Sett ett kryss)

Ja	Nei, men var det tidligere	Nei, har aldri vært det
68	8	24

Hvor mange barn og voksne bor i din husstand? (Skriv inn antall)

Antall voksne	Antall barn (under 18 år)
1,9	2,2

Er det flere døve/hørselshemmede barn i husstanden? (Sett ett kryss)

Ja	Nei
33	66

I hvilken grad føler du tilhørighet til Den norske kirke? (Sett ett kryss)

Meget sterk tilhørighet	Ganske sterk tilhørighet	Ganske svak tilhørighet	Ingen tilhørighet	Vet ikke
3	38	48	6	4

Kjenner du til døvekirkens aktiviteter og tilbud? (Sett ett kryss)

Ja, i stor grad	Ja, i noen grad	Nei
9	49	41

Hvis ja, hvor har du fått denne informasjonen fra? (Her kan du sette flere kryss)

Internett	Familie/venner	Prest/kirkelig ansatt	Døves Blad	Skole	Annet (forening etc)
6	8	20	33	28	23

Når du tenker tilbake på det siste året, har du vært i kirken i forbindelse med...
(Her kan du sette flere kryss)

	Lokal kirke	Døve-kirkelig tilbud
Dåp, konfirmasjon, bryllup eller begravelse	69	6
Julen	32	11
Andre høytider/spesielle søndager (påske, pinse etc)	9	11
En vanlig søndag	14	9
Åpen kirke/temakveld	7	5
Andre treff/samlinger	17	9

9 Jeg har *ikke* vært i kirken det siste året

Har du vært inne på websidene til døvekirken? (Sett ett kryss)

Ja	Nei	Vet ikke
13	85	2

Hva betyr mest for deg dersom du skulle vurdere å sende barnet ditt på en kirkelig aktivitet som for eksempel dans, drama eller hobbyklubb?
(Sett ett kryss for hver linje)

	Betyr veldig mye	Betyr mye	Betyr noe	Betyr lite	Vet ikke
At det ikke varer for lenge	6	7	36	46	4
At barnet kan forstå de voksne	76	23	1	0	1
At barnet kan forstå de andre barna	66	31	2	0	1
At lokalene er egnet	39	23	27	9	3
At barnet liker seg	87	13	0	0	0
At opplegget er bra	51	44	5	0	0
At det er kort reiseveg	21	18	45	16	1
At det ikke koster noe	6	6	35	51	1

3 For meg er det uaktuelt å sende barnet på et slikt tilbud

Hvor aktiv omtrent var du i kirke/religiøs organisasjon da du var 10-12 år sammenliknet med i dag? (Sett ett kryss)

Mer aktiv	Omtrent som nå	Mindre aktiv	Har aldri vært aktiv
28	34	16	22

I hvilken grad er du enig eller uenig i følgende påstander? (Sett ett kryss)

	Helt enig	Enig	Uenig	Helt uenig	Vet ikke
Døve/hørselshemmede barn og unge burde få et kirkelig tilbud som er likeverdig det hørende barn og unge får	71	26	1	0	2
Det burde finnes et tilrettelagt døvekirkelig tilbud for døve/hørselshemmede barn og unge minimum i hvert fylke	58	28	4	2	8
Flere kirkelige medarbeidere burde læres opp i tegnspråk	60	32	1	0	8
Det offentlige burde bevilge mer penger til kirkelige tilbud for døve/hørselshemmede barn og unge	43	33	2	1	22
Ideelt sett burde døve lede den kirkelige opplæringen av døve barn/unge	22	26	26	7	19
Døve/hørselshemmede barn og unge burde primært få et tilpasset tilbud innenfor vanlige hørende menigheter	27	35	12	7	17
Døve/hørselshemmede barn og unge burde primært få et tilbud innenfor en døvekirkelig sammenheng	21	36	15	12	17
Det døvekirkelige tilbudet er godt nok utbygd som det er	0	12	22	19	48

Bør etter din mening døve/hørselshemmede barn og unge få et bedre tilrettelagt kirkelig tilbud enn de får i dag? (Sett ett kryss)

Ja, mye bedre	Ja, noe bedre	Nei, det er bra nok som det er	Nei, det er ikke så viktig	Har ingen mening
31	38	8	2	21

Hva er etter din mening viktigst for kirken å satse på for å skape et bedre tilbud til døve/hørselshemmede barn og unge? (Sett ett kryss for hver linje)

	Svært viktig	Viktig	Litt viktig	Ikke viktig	Vet ikke
Gi et tilbud som er nærmere der barna bor	28	41	24	3	5
Lære opp flere kirkelige medarbeidere i tegnspråk	37	39	18	1	5
Utvikle bedre materiell (på tegnspråk)	34	37	14	4	11
Lage et familietilpasset opplegg	26	33	28	6	7
Gi barn og unge et tilbud om tilrettelagte leirer	32	37	19	4	8
Utvikle et tilbud for døve/hørselshemmede innenfor vanlige hørende menigheter	30	33	18	13	6
Bygge opp et eget døvekirkelig tilbud til barn og unge	17	25	28	15	16

Er du villig til å kjøre barnet ditt til en døvekirkelig aktivitet (som for eksempel klubb, leir) dersom denne ligger ca. 50 km fra der du bor? (Sett ett kryss)

Ja, absolutt	Ja, antakelig	Nei, antakelig ikke	Nei, absolutt ikke	Kan ikke Svare
15	47	23	9	6

Hvor gammelt er ditt døve/hørselshemmede barn?

0-5 år	6-12 år	13-17 år	18+
3	62	30	5

Barnets kjønn?

Gutt	Jente
58	41

Barnet er... (Sett ett kryss)

Døvt	Sterkt hørselshemmet	Noe hørselshemmet	Nesten ikke hørselshemmet
29	44	25	1

Har barnet fått Cochlea Implantat? (Sett ett kryss)

Ja	Nei	Er til vurdering
32	67	1

Hva er barnets primære språk? (Sett ett kryss)

Norsk	Tegnspråk	Tegn og tale
51	29	19

Hvilken type barnehage/skoletilbud har barnet/ungdommen? (Sett ett kryss)

Vanlig hørende barnehage	4
Vanlig hørende skole	51
Hørselklasse el.l.	10
Skole tilknyttet Kompetansesenter	24
Spesialbarnehage for døve/hørselshemmede	6
Barnet/ungdommen går ikke i barnehage/på skole	0

Har barnet/ungdommen kontakt med et statlig kompetansesenter? (Ett kryss)

Daglig/nesten daglig	19
Noen dager i uken	3
Omtrent hver uke/annen hver uke	1
Månedlig/nesten månedlig	10
Sjeldnere	61
Aldri	6

Er barnet/ungdommen døpt? (Sett ett kryss)

Ja	Nei
93	7

Ønsker du at barnet ditt skal delta på kirkelige aktiviteter? (Sett ett kryss)

Ja, absolutt	Ja, antakelig	Nei, antakelig ikke	Nei, absolutt ikke	Vet ikke
28	48	15	0	9

Når du tenker på det siste året, har barnet vært i kontakt med kirken i forbindelse med... (Her kan du sette flere kryss)

	Lokal Kirke	Døve-kirkelig tilbud
Kristent barnearbeid i samarbeid med SFO	5	8
Besøk av presten / kateketen i barnehagen / skolen	26	16
Juletefest	13	13
Familiegudstjeneste	28	11
Barnehage- / skolegudstjeneste	50	18
Samling i kirken for hver årsklasse	10	4
Barnegruppe/klubb	5	9
Søndagsskole	6	0
Speider	4	3
Barneleir/ungdomsleir/familieleir	3	2
Annet: _____		20

Dersom barnet ditt har deltatt på noen aktivitet i en vanlig lokalmenighet i løpet av det siste året, hvordan synes du generelt sett dette fungerte? (Sett ett kryss)

Bra	Både og	Ikke så bra
31	50	19

Kommentar: _____

Dersom barnet ditt har deltatt på noen aktivitet i regi av Døvekirken i løpet av det siste året, hvordan synes du generelt sett dette fungerte? (Sett ett kryss)

Bra	Både og	Ikke så bra
78	18	3

Kommentar: _____

TAKK FOR AT DU FYLTE UT SKJEMAET!

Generell kommentar: _____

Spørreskjema med svarfordeling (%), ungdom

Er du mann eller kvinne? (Sett ett kryss)

Mann	Kvinne
53	47

Hvor gammel er du?

Under 20 år	20-24 år	25-29 år	30 år eller mer
33	26	39	3

Hva gjør du nå? (Sett ett kryss)

Jobber	Går på skole/ Studerer	Hjemme- værende	Trygdet/ arbeidsledig	Annet
45	41	3	6	5

Hvor bor du? (Sett ett kryss)

Østlandet	Sørlandet	Vestlandet	Trøndelag	Nord-Norge
50	6	31	12	2

Bor du i... (Sett ett kryss)

Stor by	Liten by	Mindre sted	På landet
48	20	19	13

Hva er din utdanning? (Sett ett kryss)

Grunnskole	Videregående/ yrkesskole	Høyskole/ Universitet
10	69	21

Er du döv eller hørselshemmet? (Sett ett kryss)

Døv	Sterkt hørselshemmet	Lettere hørselshemmet	Hørende
52	36	11	1

Har du fått Cochlea Implantat? (Sett ett kryss)

Ja	Nei
18	82

Hvilket språk bruker du? (Sett ett kryss)

Tegnspråk	Tegn og tale	Norsk
61	23	14

Er det flere hørselshemmede i familien? (Her kan du sette flere kryss)

Nei, ingen	Mor/far er hørselshemmet	Søsken er hørselshemmet	Andre i familien er hørselshemmet
75	4	13	8

Er du aktiv i en organisasjon? (Sett ett kryss)

Ja, i flere	Ja, i en	Nei, men var det tidligere	Nei, har aldri vært det
22	26	22	30

Er du aktiv i døvemiljøet? (Sett ett kryss)

Ja	Nei	Nei, men jeg ønsker å være det
69	26	5

Har du venner som er... (Her kan du sette flere kryss)

Hørende	Døve	Er aktiv i en døvemenighet	Er aktiv i andre religiøse sammenhenger	Er aktiv i en annen type organisasjon
81	93	23	13	24

Kjenner du til døvekirkenes aktiviteter/tilbud? (Sett ett kryss)

Ja	Nei
55	46

Hvis ja, hvordan fikk du kjenneskap til døvekirkenes aktiviteter? Flere kryss mulig

Internett	Familie/ Venner	Prest/ kirkelig ansatt	Døves Blad	Skole	Annet (forening etc)
11	25	16	32	23	6

Hva er viktigst for deg hvis du skal være med på en aktivitet eller et tilbud i døvekirken? (Sett ett kryss for hver linje)

	Betyr veldig mye	Betyr mye	Betyr noe	Betyr lite	Vet ikke
At det ikke varer for lenge	14	16	37	21	2
At jeg kan forstå presten / de ansatte	48	31	11	3	7
At jeg kan forstå de andre deltakerne	42	39	8	5	7
At lokalene er bra	21	30	34	10	5
At det er kort reisevei	23	24	30	17	7
At forkynnelsen er bra	14	25	30	18	13
At fellesskapet er bra	40	39	11	2	8
At jeg kjenner andre som deltar	32	35	13	13	7
At jeg får en åndelig opplevelse	11	13	25	38	14
At det ikke koster noe	26	17	34	14	10

22 For meg er det uaktuelt å delta på et slikt tilbud

Har du det siste året vært i kirke i forbindelse med...

(Her kan du sette flere kryss)

	Lokal kirke	Døve- kirke
Dåp/konfirmasjon/bryllup/begravelse	64	24
Julen	13	16
Andre høytider/spesielle søndager (påske, pinse etc)	13	14
En vanlig søndag	11	11
Åpen kirke/temakveld	4	12
Andre treff/samlinger	8	14

26 Jeg har *ikke* vært i kirken det siste året

Har du i løpet av det siste året... (Her kan du sette flere kryss)

Sett gudstjeneste på TV	38
Sett andre livssynsprogram	23
Vært inne på websider om tro og livssyn	17
Lest blader/bøker som handler om åndelige ting	20
Sett film som handler om åndelige ting	28
Snakket med noen om åndelige ting	27

Er du like aktiv i kirken nå som da du var 10-12 år? (Sett ett kryss)

Mer aktiv	Omtrent like aktiv	Mindre aktiv	Har aldri vært aktiv
6	11	46	37

**Har du vært leder/frivillig medarbeider i kirkelig sammenheng?
(Sett ett kryss)**

Ja, er det nå	Ja, har vært det før	Nei
6	16	78

Har du fulgt konfirmasjonsundervisning? (Sett ett kryss)

Ja, i hørende kirke	Ja, i døvekirke/ ved døveprest/ døvekateket	Ja, i annet kirkesamfunn	Ja, i Human- Etisk Forbund	Nei
17	73	1	2	5

Hvor var selve konfirmasjonsdagen? (Sett ett kryss)

I hørende kirke	I døvekirke	I annet kirkesamfunn	I rådhuset eller liknende sted	Uaktuelt
36	58	1	1	4

Du som er kirkelig konfirmert:

Hvor fornøyd eller misfornøyd var du med... (Sett ett kryss for hver linje)

	Svært fornøyd	Fornøyd	Ikke helt fornøyd	Slett ikke fornøyd	Husker ikke
Undervisningen	18	50	15	4	13
Fellesskapet	30	54	5	5	7
Aktivitetene/turene/leiren	41	42	5	3	10
Gudstjenestene	15	46	20	2	18
Konfirmantboken/materiellet	11	44	19	4	23

Bør døve/hørselshemmede barn og unge få et bedre tilrettelagt kirkelig tilbud? (Sett ett kryss)

Ja, mye bedre	Ja, noe bedre	Nei, det er bra nok som det er	Nei, det er ikke så viktig	Ingen mening
24	30	19	4	23

Hva må kirken gjøre for at døve/hørselshemmede barn og unge skal få et bedre tilbud? (Sett ett kryss for hver linje)

	Svært viktig	Ganske viktig	Litt viktig	Ikke viktig	Vet ikke
Lage et tilbud som er nærmere der de døve/hørselshemmede bor	37	25	18	7	12
Lære opp flere medarbeidere i tegnspråk	67	21	3	1	8
Utvikle bedre materiell (på tegnspråk)	49	29	10	4	9
Tilby barn og unge et tilrettelagt leirtilbud	41	38	7	2	12
Sørge for at flere døve blir kirkelige ledere	32	30	20	7	11
Gi døve/hørselshemmede et tilbud i vanlige hørende menigheter	23	18	18	21	18
Gi døve/hørselshemmede et eget døvekirkelig tilbud	36	33	13	5	14
Utvikle bedre web-sider	30	25	17	6	21

TAKK FOR AT DU FYLTE UT SKJEMAET!

© KIFO Stiftelsen Kirkeforskning 2008
ISBN 978-82-92972-00-7